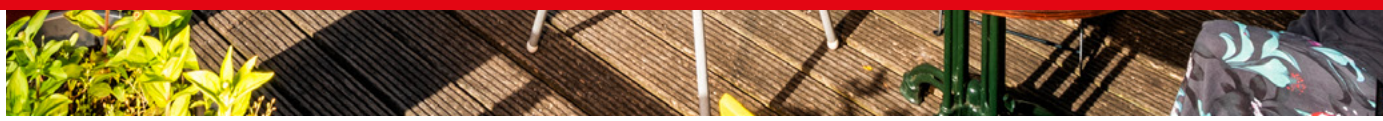
Gemeente Amsterdam

Programmaplan maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad

Sociaal Domein, team maatschappelijke voorzieningen
Anita Aleva, Marjolein van Wandelen en Marjolein Gerards

Versie januari 2021

Inhoud

Samenvatting 3

1 Inleiding 7

2 Context ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad 9
2.1 Gebiedsontwikkeling 9
2.2 Maatschappelijke visie 11
2.3 Maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad; een korte toelichting per domein 13
2.4 Niet-gemeentelijke maatschappelijke voorzieningen 15
2.5 Trends en ontwikkelingen 15

3 Programma maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad 17
3.1 Hoe is de opgave voor maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad bepaald? 17
3.2 Fasering en indicatief woningbouwprogramma 18
3.3 Programma maatschappelijke voorzieningen voor Haven-Stad 18
3.4 Financiële doorkijk 24

4 Ruimtelijke inbedding in Haven-Stad 25
4.1 Uitgangspunten inpassing maatschappelijke voorzieningen 25
4.2 Integraal raamwerk en vertaalslag naar voorzieningen 26
4.3 Maatschappelijke voorzieningenstructuur 28

5 Ontwikkelprincipes en -proces 34
5.1 Ontwikkelprincipes 34
5.2 Plan- en besluitvormingsproces maatschappelijke voorzieningen 36
5.3 Handelswijze en kansen in de overgangsperiode 37
5.4 Samenwerking fysiek – sociaal 38
5.5 Vertrekpunten en risico's i.r.t. vertaalslag naar ontwikkeling 38

6 Vervolgproces: programmasturing maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad 40

Bijlage 1: Trends en ontwikkelingen binnen maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen 41

Bijlage 2: Ruimtelijke uitgangspunten per voorziening 44

Bijlage 3: Processtappen ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen 52

Foto voorkant: Buurtboerderij Ons Genoegen aan de Spaarndammerdijk. Er is een restaurant, een weggeefwinkel en vergaderruimte. De Buurtboerderij wordt gerund door vrijwilligers en klanten van De Regenboog Groep. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen, onder begeleiding van de vaste medewerkers, een veilige en gezellig omgeving aangeboden om ervaring op te doen en zelfvertrouwen op te bouwen. Bron: Fotobank Amsterdam en Buurtboerderij.nl. Fotograaf: Tom Feenstra

Samenvatting

In Amsterdam ontstaat een nieuw stuk stad binnen de Ring A10, waarbij woningen, winkels, bedrijven en voorzieningen in een hoge dichtheid worden gecombineerd. Deze volwaardige stadswijk, met plek voor 150.000 mensen en 45.000 tot 58.000 arbeidsplaatsen, heet Haven-Stad. In dit gebied, van station Sloterdijk, de Coen- en Vlothaven tot de noordzijde van het IJ, zal zich geleidelijk de transformatie van haven- en industriegebied naar woon-werkgebied gaan afspelen. Eén van de randvoorwaarden voor een leefbare, complete stad is een divers en hoogwaardig voorzieningenniveau voor elke Amsterdammer. Doel van dit 'Programmaplan Maatschappelijke Voorzieningen Haven-Stad' is handvatten te bieden voor de soorten maatschappelijke voorzieningen die nodig zijn binnen de ontwikkeling van Haven-Stad en de wijze waarop deze binnen de gebiedsontwikkeling een goede plek kunnen krijgen. Het programma maatschappelijke voorzieningen heeft een direct verband met het aantal en de typen woningen die in Haven-Stad worden gerealiseerd. Het is in deze fase belangrijk om voor het gehele gebied aan te geven welke ruimtereserveringen benodigd zijn ten behoeve van maatschappelijke voorzieningen. Tegelijkertijd hoort bij de specifieke transformatieopgave van Haven-Stad geen blauwdruk, maar een adaptief plan dat zowel helder richting geeft als flexibel is. De ontwikkeling van Haven-Stad een geleidelijk transformatieproces over een lange periode en met onzekerheden in tempo en fasering. Het programma is daarom niet statisch (H1).

Haven-Stad bestaat uit 12 deelgebieden met elk een eigen identiteit en deze worden in verschillende fasen ontwikkeld (2.1). Parallel aan dit programmaplan, het Integraal Raamwerk (waarin een concreter ruimtelijk programmatisch kader is geformuleerd voor Haven-Stad) en de ontwikkeling van het woningbouwprogramma is een maatschappelijke visie op Haven-Stad ontwikkeld. In deze visie is de basis gelegd voor een brede, integrale en maatschappelijke visie over de inclusieve stad van de toekomst met een sociale blik op stedenbouw en de richting waarop Haven-Stad ontwikkeld kan worden, zodat het bijdraagt aan de ambities vanuit het sociaal domein. Maatschappelijke voorzieningen zijn noodzakelijk voor het bereiken van de kernwaarden in deze visie: "leefbaar", "rechtvaardig" en "verbonden" (2.2).

Maatschappelijke voorzieningen zijn gebouwen en buitenruimtes voor maatschappelijke functies en activiteiten. Deze worden niet vanzelfsprekend door de markt gerealiseerd en vragen een actieve rol van de gemeentelijke overheid. Ze zijn ondergebracht bij de domeinen Onderwijs, Jeugd-, Zorg-, Basisvoorzieningen, Kunst en Cultuur, Sport, Groen en Spelen en er wordt onderscheid gemaakt tussen voorzieningen die op buurtniveau nodig zijn en voorzieningen waar aanvullend bovenwijks behoefte aan is (2.3). Ook zijn er niet-gemeentelijke maatschappelijke voorzieningen die wel meehelpen in het compleet maken van een nieuw stuk stad, maar niet in de referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen zijn opgenomen. In de opgave voor Haven-Stad zijn ze echter wél opgenomen (2.4). Daarnaast spelen ook trends en ontwikkelingen een rol bij het bepalen van het gewenste programma (2.5).

De opgave voor het maatschappelijke voorzieningenprogramma in Haven-Stad is bepaald met behulp van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen, groen

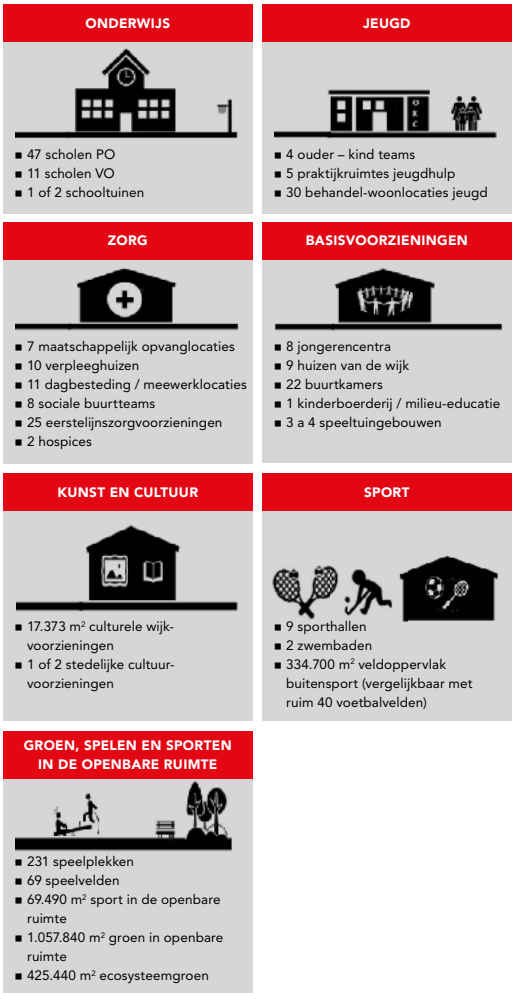
en spelen. Deze referentienorm betreft normen voor ruimte voor onderwijs, jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen, kunst & cultuur, groen, spelen en sport. Met behulp van deze norm wordt uitgerekend hoeveel extra vierkante meters van elke voorziening nodig is bij realisatie van x-aantal nieuwe woningen, om zo een complete stad te bouwen. Bij het bepalen van het voorzieningenprogramma is rekening gehouden met het woningbouwprogramma en het woonmilieu 'gemengde stadsbuurt' wat zal leiden tot een hoogstedelijk gebied (3.1). De ontwikkeling hiervan verloopt in vier fasen en de prognose is nu dat dit loopt tot 2050 (3.2). Aan de hand van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen en het voorzieningenmodel is berekend wat het programma maatschappelijke voorzieningen moet zijn wanneer in het gebied 69.490 woningen gebouwd worden (zie de figuur op de volgende bladzijde) (3.2). Het is een onderbouwde benadering van de verwachte behoefte aan voorzieningen in Haven-Stad (3.3). De gemeente is voor een deel verantwoordelijk voor kosten en dekking van investeringen die gemoeid zijn met de ontwikkeling en instandhouding van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad. Gezien de langdurige en gefaseerde ontwikkeling, worden de investeringsbedragen (nu heel grof geschat op 1,34 miljard in totaal) en te regelen dekking uitgesmeerd over de gehele looptijd (3.4).

Voor de inpassing van maatschappelijke voorzieningen zijn uitgangspunten geformuleerd. Deze ontwikkelprincipes, ruimtelijke randvoorwaarden en concrete ontwerpprincipes van de verschillende typen voorzieningen staan overzichtelijk bij elkaar in het 'Handboek maatschappelijke voorzieningen, sport, groen en spelen' dat is opgesteld door Ruimte en Duurzaamheid. Dit handboek maakt inzichtelijk hoe invulling kan worden gegeven aan de ruimtelijke kwaliteit voor een goede (leefbare, rechtvaardige en verbonden) buurt (4.1).

Daarnaast zijn stedenbouwkundig ordenende principes voor Haven-Stad geformuleerd in het Integraal Raamwerk Haven-Stad, waarmee zich een hoofdstructuur uitkristalliseert. De ruimtelijke en programmatische uitgangspunten uit de Ontwikkelstrategie worden in het raamwerk in samenhang uitgewerkt en in beeld gebracht. Met als doel het aanbrengen van samenhang tussen stedelijke kwaliteit en voorzieningen, (gebruiks)groen en sport, water en ecologie, mobiliteit en duurzaamheidsinfrastructuur. De voorzieningenstructuur krijgt mede vorm door de integrale stedenbouwkundige (toekomstige) visie op verschillende leefmilieus en woontypologieën, hoogstedelijke menging van functies, zones van reuring, ruis en rust, de openbare ruimtestructuur, verkeersknooppunten en vervoersstructuur. Verder zijn onderdelen van de sociale voorzieningenstructuur op zichzelf al structurerend voor de stedenbouwkundige hoofdopzet van Haven-Stad als geheel, zoals groen en ruimte voor sport en recreatie (zie de kaart in par. 4.2) (4.2). Een sterke maatschappelijke voorzieningenstructuur is één van de belangrijke pijlers van de gebiedsontwikkeling. Voor Haven-Stad wordt deze gelaagd opgebouwd. Elke wijk heeft in ieder geval een eigen basis en op de buurt gericht pakket aan voorzieningen. Daarnaast is op het niveau van Haven-Stad een structuur voor voorzieningen waar aanvullend bovenwijks behoefte aan is. Dit geldt veelal voor sportvelden, bepaalde jeugd- en

zorgvoorzieningen, voortgezet onderwijs en stedelijke culturele voorzieningen. Dit leidt tot een netwerk aan voorzieningen die zich ruimtelijk en programmatisch tot elkaar en tot de overige functies in het gebied verhouden, wat leidt tot de integrale voorzieningenstructuur (zie de kaarten in par. 4.3) (4.3).

Er zijn zes principes die gepaard gaan met de ontwikkelstrategie van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad zijn (5.1). Voor de ontwikkeling van Haven-Stad zal het Amsterdamse plan- en besluitvormingsproces (Plaberum) worden gevolgd. Aan het begin van het traject wordt het programma geformuleerd op hoofdlijnen, aan de hand van referentienormen. Met het vaststellen van het principebesluit wordt het indicatieve programma meegenomen. In de vervolgfase wordt een verfijningsslag van het programma gemaakt. Met het uiteindelijk vaststellen van het investeringsbesluit wordt het voorzieningenprogramma concreet vastgesteld (5.2). De langdurige transformatie van Haven-Stad vanuit een bestaand en functionerend stedelijk gebied zal een grillig verloop kennen mede door de beperkte grondpositie van de gemeente en afhankelijkheden van derden. In de overgangsfase zullen (grond)posities wijzigen en dat geeft de gemeente (en het havenbedrijf) de kans om vooruit te lopen op toekomstige transformatie en hiermee de komst van (al dan niet tijdelijke) maatschappelijke voorzieningen te borgen (5.3). De inpassing en ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen vergt een integrale aanpak die domein of sectoroverstijgend is. Vroegtijdige samenwerking en sturing vanuit de sociale opgaven en fysieke gebiedsontwikkeling op de opgave om de voorzieningen goed in te bedden in het stedelijk weefsel, is maatgevend voor het slagen (5.4). Tot slot is zijn een aantal vertrekpunten en risico's benoemd die gepaard kunnen gaan met de vertaalslag naar de ontwikkeling (5.5).

Het sociaal domein (team maatschappelijke voorzieningen) maakt deel uit van de programmaorganisatie van Haven-Stad om verder vorm en sturing te geven aan het uitvoeringsprogramma Haven-Stad voor het onderdeel maatschappelijke voorzieningen. Daartoe wordt in de loop van 2021 nader geformuleerd wat de programmasturing aan concrete inspanningen vergt voor het vervolgproces (H6).

1 Inleiding

Van station Sloterdijk, de Coen- en Vlothaven tot de noordzijde van het IJ zal zich geleidelijk de transformatie van haven- en industriegebied naar woon-werkgebied gaan afspelen. In dit gebied wonen straks naar verwachting 150.000 mensen en komen 45.000 tot 58.000 arbeidsplaatsen. Hier ontstaat een nieuw stuk Amsterdam binnen de Ring A10, waarbij woningen, winkels, bedrijven en voorzieningen in een hoge dichtheid worden gecombineerd.

Eén van de randvoorwaarden voor een leefbare, complete stad is een divers en hoogwaardig voorzieningenniveau voor elke Amsterdammer. Bewoners hebben behoefte aan (maatschappelijke) voorzieningen voor hun ontwikkeling, gezondheid, ter ontspanning of als vangnet. Nabijheid van basis- en middelbare scholen, jeugd-, zorg-, en basisvoorzieningen, kunst & cultuur en groen-, speel- en sportvoorzieningen zijn cruciaal voor de kwaliteit van leven en een samenhangende sociaal-ruimtelijke structuur in Haven-Stad. In een complete stad heerst een goede balans tussen wonen en niet-wonen.

In 2017 is de Ontwikkelstrategie Haven-Stad gemaakt. Hierin is de ambitie beschreven die hoort bij de transformatie van het huidige bedrijvengebied naar een gemengd, hoogstedelijk woon-werkgebied. In de ontwikkelstrategie was vooral aandacht voor het wat en het waarom, in de vorm van een ambitieus kwantitatief en kwalitatief ontwikkelprogramma. Sindsdien zien steeds meer concrete initiatieven het licht en is de behoefte aan meer duidelijkheid en regie gegroeid. Daartoe is het “Integraal Raamwerk Haven-Stad” opgesteld, waarbij een concreter ruimtelijk programmatisch kader is geformuleerd voor het gehele gebied. Ook is zowel intern gemeentelijke als in samenspraak met externe doelgroepen een maatschappelijke visie op Haven-Stad ontwikkeld. Hierbij is de basis gelegd voor een brede, integrale en maatschappelijke visie over de inclusieve stad van de toekomst met een sociale blik op stedenbouw en de richting waarop Haven-Stad ontwikkeld kan worden, zodat het bijdraagt aan de ambities vanuit het sociaal domein.

De gemeente heeft een belangrijke taak en verantwoordelijkheid wat betreft maatschappelijke voorzieningen. Deze voorzieningen zijn noodzakelijk voor het bereiken van de kernwaarden: “leefbaar”, “rechtvaardig” en “verbonden”, uit de Maatschappelijke Visie voor Haven-Stad. Het programma aan maatschappelijke voorzieningen dat met de in 2017 vastgestelde woningbouwambitie onlosmakelijk gepaard gaat, behoefde nog nadere uitwerking. Doel van dit ‘Programmaplan Maatschappelijke Voorzieningen Haven-Stad’ is handvatten te bieden voor de soorten maatschappelijke voorzieningen die nodig zijn binnen de ontwikkeling van Haven-Stad en de wijze waarop deze binnen de gebiedsontwikkeling een goede plek kunnen krijgen. Het programma maatschappelijke voorzieningen heeft een direct verband met het aantal en de typen woningen die in Haven-Stad worden gerealiseerd en de bestaande voorzieningenstructuur in de bestaande aangrenzende gebieden. Daarnaast spelen ook trends en ontwikkelingen een rol bij het bepalen van het gewenste programma. Bij de specifieke transformatieopgave van Haven-Stad hoort geen blauwdruk, maar een adaptief plan dat zowel helder richting geeft als flexibel is.

Wijzigingen in beleid, de stedenbouw, het woningbouwprogramma of de planning kunnen aanleiding zijn om het programma maatschappelijke voorzieningen bij te sturen. Tot slot is de ontwikkeling van Haven-Stad een geleidelijk transformatieproces over een lange periode en met onzekerheden in tempo en fasering. Het programma zoals beschreven in dit plan is daarom niet statisch.

In dit *"Programmaplan maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad"* staat beschreven welke maatschappelijke voorzieningen nodig zijn. Daarbij wordt de context geschetst voor de ontwikkeling van Haven-Stad waarbij de koppeling wordt gemaakt met de benoemde maatschappelijke kernwaarden voor Haven-Stad. Na een algemene toelichting op maatschappelijke voorzieningen i.r.t. de groei van de stad wordt in hoofdstuk 3 de totale opgave benoemd in aantallen maatschappelijke voorzieningen en de financiële opgave die hierbij hoort. Ook worden de soorten maatschappelijke voorzieningen en de relatie met het woningbouwprogramma kort toegelicht. Hoofdstuk 4 geeft een toelichting op de ruimtelijke inbedding van de maatschappelijke voorzieningen; waar moeten de voorzieningen komen en waarom. In hoofdstuk 5 wordt een procesbeschrijving gegeven voor de te nemen vervolgstappen en een beschrijving van de huidige ontwikkelprincipes. De procesbeschrijving en ontwikkelprincipes bieden belangrijke handvatten om maatschappelijke voorzieningen op een goede manier een plaats te geven in Haven-Stad. In elke stap van het proces zal kritisch gekeken moeten worden of de in deze visie beschreven opgave en uitgangspunten nog gelden. Ten slotte wordt het vervolgproces van het programmaplan kort toegelicht in hoofdstuk 6.

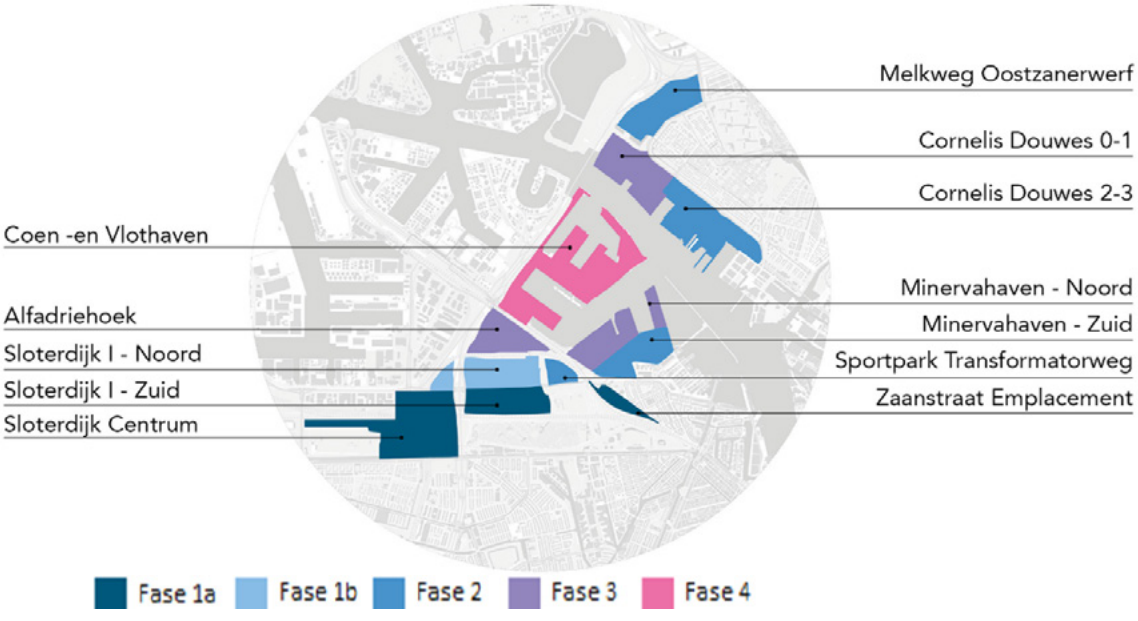

2 Context ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad

Naast het zorgvuldig ontwikkelen van de fysieke transformatie van Haven-Stad, is het ontwikkelen van 'het verhaal' van Haven-Stad belangrijk. De fysieke en geplande omgeving is het kader waarbinnen het leven zich zal gaan afspelen. Uiteindelijk wordt de stad gevormd door de mensen die er leven. De fysieke omgeving moet een zodanige basis bieden dat mensen uit alle lagen van de bevolking en met diverse achtergronden zich er thuis voelen. Maatschappelijke voorzieningen vormen de brugfunctie tussen de fysieke, gebouwde, omgeving en 'het verhaal' dat de toekomstige bewoners gaan maken. In dit hoofdstuk wordt kort de context van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad geschetst aan de hand van de gebiedsontwikkeling, de Maatschappelijke visie Haven-Stad en de trends en ontwikkelingen binnen het sociaal domein die van invloed zijn op de maatschappelijke voorzieningen.

2.1 Gebiedsontwikkeling

In Amsterdam is grote behoefte aan woon- en werkruimte. Eén van de plekken die hier geschikt voor is, is Haven-Stad, nog gelegen binnen de Ring A10. Er is ruimte om volwaardige woon-werkwijken te bouwen met 40.00 tot 70.000 woningen voor ca. 150.000 bewoners en 45.000 tot 58.000 arbeidsplaatsen.

Haven-Stad bestaat uit 12 deelgebieden ten westen en noordwesten van het centrum, waaronder Sloterdijk, Minervahaven, Coen- en Vlothaven en het westelijke deel van de Noordelijke IJ-oever. De deelgebieden verschillen van identiteit. In het ene gebied voeren water en havenactiviteiten de boventoon, in het andere gebied het groen, de hoogstedelijkheid of de industrie. Het is de bedoeling om van elk gebied het bestaande karakter zoveel mogelijk te behouden.

Bij de transformatie draait het niet alleen om wonen en werken in de wijk, maar ook om alle bijbehorende maatschappelijke voorzieningen zoals scholen, zorg, jeugd, sociale basis, sport, kunst en cultuur, recreatie en groen. Het doel is dat alles op loop-en fietsafstand van elkaar bereikbaar is. In de toekomst is plek voor veel bedrijven die nu ook al in Haven-Stad gevestigd zijn. Voorwaarde is dat deze wat betreft geluid, geur, fijnstof en veiligheid goed zijn te combineren met woningen en voorzieningen. De schaalgrootte van Haven-Stad biedt ook een kans om de mogelijkheden en innovaties op het gebied van duurzame energie, circulair bouwen, afvalscheiding en -hergebruik in de praktijk te brengen.

Haven-Stad wordt in fases ontwikkeld en de transformatie is complex en zal decennia in beslag nemen. In Sloterdijk Centrum is de ontwikkeling gestart en zijn de eerste woonblokken en voorzieningen in de omgeving van het station al enige tijd opgeleverd. Sloterdijk I Zuid zal volgen. Andere gebieden kunnen pas ontwikkeld worden vanaf 2029, dit in verband met afspraken die gemaakt zijn in het convenant Houthaven. In 2009 is

met verschillende stakeholders in het gebied een convenant gesloten (Convenant Houthavens/NDSM-werf). Hierin is afgesproken dat in gebieden rond deze bedrijven in het havengebied een 'pas op de plaats' wordt gemaakt met woningbouwplannen. Tot 2029 mogen hier geen woningen gebouwd worden en bedrijven die er gevestigd zijn hebben de zekerheid gekregen dat ze tot 2040 kunnen blijven. De fasering van de transformatie sluit hier bij aan.

2.2 Maatschappelijke visie[1]

Parallel aan het programmaplan maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad en de ontwikkeling van het woningbouwprogramma is een Maatschappelijke Visie Haven-Stad gemaakt. Deze maatschappelijke visie werpt een sociale blik op stedenbouw en geeft antwoord op de vraag hoe Haven-Stad ontwikkeld kan worden, zodat het bijdraagt aan de ambities van het sociaal domein. De maatschappelijke visie is gestoeld op drie kernwaarden: “leefbaar”, “rechtvaardig” en “verbonden”. Deze vormen het terugkerend thema voor de ontwikkeling en worden hieronder kort toegelicht, met daarbij de betekenis ervan voor de maatschappelijke voorzieningen.

Leefbaar

In hoeverre een stad leefbaar is, hangt samen met wat bewoners en gebruikers onder ‘het goede leven’ verstaan. Een leefbare stad gaat over de mate waarin het aantrekkelijk is om er te wonen of te verblijven en in hoeverre je je er goed op je plek kunt voelen. De juiste mix van voorzieningen, fysieke omgevingskenmerken, bewonerssamenstelling, woningtypen en veiligheidsfactoren draagt daaraan bij. Een leefbare woonomgeving gaat verder dan schoon, heel en veilig. Het is ook direct verbonden met een gezonde woonomgeving, denk bijvoorbeeld aan voldoende groen, geen geluidshinder, schone lucht, geen hittestress. Dat de omgeving voldoet aan deze eisen, betekent echter niet vanzelfsprekend dat deze door bewoners en gebruikers als prettig wordt ervaren. Je thuis en veilig voelen zit ook in elementen die mensen verbinden aan zowel elkaar als aan waar zij wonen.

Voor de maatschappelijke voorzieningen betekent dit dat de sociale basisstructuur op orde moet zijn. Kinderen gaan naar school of de crèche, voetballen op een veldje en vermaken zich in de speeltuin. Bewoners, werkenden en bezoekers willen sporten, naar de bibliotheek, in het park lopen en elkaar kunnen ontmoeten onder het genot van een kopje koffie. Al die voorzieningen moeten ‘om de hoek’ te vinden zijn. Ook moet er ruimte zijn om te veranderen. Ruimte die vandaag een school is moet al naar gelang de behoefte later een talentcentrum of een ouderensoos kunnen zijn en ook onderwijsconcepten ontwikkelen zich door. De basisstructuur moet ruimte bieden aan de wensen van de bewoners op dat moment.

Rechtvaardig

In een rechtvaardige stad is de infrastructuur er om de behoeften van alle bewoners en de gebruikers van de stad zo goed mogelijk te faciliteren en wordt ervoor gezorgd dat

1 Uit: Maatschappelijke visie Haven-Stad

zij ook zeggenschap hebben over de ontwikkeling van hun woon-, werk- en leefomgeving. De rechtvaardige stad nodigt uit tot 'eigen maken', tot initiatief, in alle fasen van de ontwikkeling van Haven-Stad. De focus ligt niet op welvaart maar op de ontwikkeling van capaciteiten en handelingsvaardigheid die mensen in staat stelt om de kwaliteit van hun leven te vergroten. Solidariteit is een belangrijke voorwaarde voor het goede leven. Daarbij is het belangrijk dat je je op een gelijkwaardige manier kunt verhouden tot de ander en dat iedereen kan meedoen. De rechtvaardige stad vraagt dan ook om ontwikkelplannen waarin keuzes niet alleen gemaakt worden op basis van economisch rendement, maar ook met aandacht voor de opbrengsten ervan in de vorm van welbevinden en sociale implicaties.

Voor de maatschappelijke voorzieningen betekent dit dat hun ontwerp en locatie bedacht zijn op toegankelijkheid. Groen en maatschappelijke voorzieningen als sportvelden, scholen en kunst zijn een reden om erop uit te gaan en stimuleren interactie en ontmoeting. Ook ontmoetingsplekken als een buurtkamer of Huis van de Wijk dragen hieraan bij. Ze bieden, evenals een breed scala van onderwijsvoorzieningen, een plek voor ontwikkeling voor iedereen. Daarnaast zijn er voorzieningen als vangnet om mensen te ondersteunen en de zorg of woonomgeving te bieden die past bij de situatie van mindere zelfredzaamheid en kwetsbaarheid. Voorzieningen als dagbesteding, maatschappelijke opvang en sociale buurtteams krijgen een plek. Haven-Stad wordt een stuk stad voor alle Amsterdammers waar iedereen zich in gelijke mate kan ontwikkelen.

Verbonden

Of je je verbonden voelt heeft te maken met of je herkend en erkend wordt door de mensen om je heen. En of je zelf betekenis kunt geven aan een plek, aan je contacten en aan hetgeen je zelf meebrengt. Verbinding ontstaat niet van de ene op de andere dag: dit moet groeien. Ontmoetingen zijn een startpunt voor verbinding. Ze zijn vaak toevallig, maar door er aandacht aan te besteden in het ontwerp, kan er gelegenheid gecreëerd worden om deze ontmoetingen structureler te laten plaatsvinden.

Voor maatschappelijke voorzieningen is het van belang om ruimtes te maken die ontmoeting stimuleren. Denk hierbij aan (multi-)functionele ontmoetingsruimtes met een programma voor en door de buurt, groen, (buurt-) evenementgelegenheid en sportvoorzieningen. De voorzieningen kunnen zowel gebruikt worden door bewoners van de nieuwe buurten als van omliggende bestaande buurten waardoor mogelijk verdere ontmoeting tot stand komt. Het is van belang om zorgvuldig na te denken over de situering van voorzieningen in de wijk en ten opzichte van elkaar en over het (multifunctioneel) gebruik ervan. Elkaar tegenkomen is een startpunt voor verbondenheid. Hier zijn verschillende schaalniveaus te onderscheiden van buurtgericht, meer besloten en onderlinge ontmoeting tot meer op stedelijk niveau, anoniemer en publiek toegankelijker. Maatschappelijke voorzieningen als scholen, buurtontmoetingsplekken, bibliotheken, sportplekken zijn bij uitstek plekken die gaan leven door de mensen die er komen en die kunnen bijdragen aan het gevoel van sociale cohesie. Het op een juiste manier ruimte bieden aan samen iets ontdekken, laten ontstaan, ontwikkelen, neerzetten, draagt meer bij aan verbondenheid en geeft eigenaarschap. Broedplaatsen en creativiteit kunnen bezieling geven aan een plek.

2.3 Maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad; een korte toelichting per domein

Maatschappelijke voorzieningen zijn gebouwen en buitenruimtes voor maatschappelijke functies en activiteiten. Deze worden niet vanzelfsprekend door de markt gerealiseerd en vragen een actieve rol van de gemeentelijke overheid. Ze dragen bij aan het leefbaar, rechtvaardig en verbonden maken van dit nieuwe stuk stad voor alle toekomstige gebruikers en bewoners.

Maatschappelijke voorzieningen zijn ondergebracht bij de domeinen Onderwijs, Jeugd-, Zorg-, Basisvoorzieningen, Kunst en Cultuur, Sport, Groen en Spelen. Er is onderscheid tussen voorzieningen die op buurtniveau nodig zijn en voorzieningen waar aanvullend bovenwijks behoefte aan is. Bovenwijkse voorzieningen hebben een groter voedingsgebied. Bij deze voorzieningen worden op groter schaalniveau, soms stedelijk, keuzes gemaakt in welk zoek- of projectgebied deze voorziening gerealiseerd wordt. In onderstaande tabel is een korte beschrijving van de voorzieningen per domein gegeven.

Maatschappelijke voorzieningen	Omschrijving
Onderwijs	
PO school	Alles-in-één-school (onderwijs, kinderopvang, gymzaal) voor kinderen van 0-12 jaar.
VO school	Onderwijs voor kinderen van 12-18 jaar.
Schooltuin	Voorlichting en educatie over de natuur en het milieu voor basisschoolleerlingen.
Jeugd(hulp)	
Behandel- / woonlocatie	Gezinshuis en Driehuis: In deze huizen wonen één tot vier kinderen samen met professionele opvoedouder(s). Begeleid wonen: Jongeren wonen zelfstandig op een locatie met verschillende vormen van (ambulante) begeleiding. Noodopvang 18 min: Tijdelijke opvang voor kinderen en jongeren.
OKT-locatie	Locatie voor het Ouder- en Kindteam (OKT): Hier wordt (preventieve) gezondheidszorg geboden evenals informatie en opvoedingsadvies door OKT-medewerkers. Indien nodig zorgt een OKT medewerker voor doorverwijzing naar specialistische zorg.
Zorg	
Eerstelijns gezondheidszorg, apotheek	Het betreft hier multifunctionele gezondheidscentra.
Hospice	Een hospice biedt plaats aan zieken met een korte levensverwachting.
Sociale buurtteams en satellietlocaties van sociale buurtteams	Herkenbare inloopplek in de wijk voor mensen met vragen op het gebied van zorg, opvoeding, activering en ondersteuning. Voor passende hulp en ondersteuning bij hun situatie (icm de bestaanszekerheden inkomen, wonen, schulden en veiligheid).

Maatschappelijke voorzieningen	Omschrijving
Maatschappelijke opvang (diverse voorzieningen)	Maatschappelijke opvang/beschermd wonen (MOBW): woonunits voor dak- en thuisloze mensen, mensen met psychiatrische problematiek, verslaving, verstandelijke beperking of autisme. 24-uurs opvang special: huisvesting voor cliënten in de MOBW die structureel overlast veroorzaken komen op een prikkelarme locatie aan de rand van de stad. Gezinsopvang: tijdelijke huisvesting voor dakloze gezinnen. Winteropvang: tijdelijk onderdak voor dak- en thuislozen in koude periode. Passantenpension: tijdelijk onderdak voor mensen die plotseling zonder woning komen. Opvang 18-23 jaar: 24 uurs opvang voor dak- en thuisloze jongvolwassenen.
Dagbesteding	Meedoenlocatie: veelal voor mensen met dementie. Inlooplocatie: open ontmoetingsruimte voor mensen met (lichte) verstandelijke beperking en/of psychiatrische problematiek. Meewerklocatie: atelierruimte, activiteitenruimte. De benodigde ruimtes en aanbod verschillen per doelgroep.
Verpleeghuis	Intramurale zorg voor ouderen. Individuele zorgwoningen voor vaak kwetsbare ouderen die intensieve zorg nodig hebben in de laatste fase van hun leven.
Basisvoorzieningen	
Jongerencentrum	Ontmoetings- en activiteitenplek voor jongeren van verschillende leeftijden.
Huis van de Wijk	Ontmoeting en activiteitencentrum: het is een wijkgebonden voorziening waar activiteiten voor kwetsbare bewoners worden georganiseerd door een welzijnsorganisatie of door bewoners zelf.
Buurtkamer	Kleinschalige accommodaties op buurtniveau. Ook hier organiseren bewoners hun eigen activiteiten, aangevuld door activiteiten van een welzijnsorganisatie.
Speeltuingebouw en kinderboerderij	Gebouw in speeltuin waar sport- en spelactiviteiten worden georganiseerd voor kinderen op de bijgelegen speeltuin. Kinderboerderijen geven kinderen gelegenheid om kennis te maken met dieren en hun verzorging.
Kunst en Cultuur	
Culturele wijkvoorziening	Voorziening gericht op culturele activiteiten voor participatie, educatie en talentontwikkeling en/of gericht op de productie en presentatie van kunst en cultuur, waaronder ook bibliotheken.
Stedelijk culturele voorziening	Grootstedelijke culturele voorziening zoals een museum of (pop)podium.
Sport	
Binnensport/sporthal	Sporthal of zwembad
Georganiseerde buitensporten	(Anders) georganiseerde buitensport zoals tennis en voetbal, maar ook de urban varianten padel en footy.
Sport en spelen in de openbare ruimte	
Speelplek	Speelplekken in de buurt
Speelveld	Speelvelden in de wijk
Sport in de openbare ruimte	Sport, sportieve recreatie en bewegen in de openbare ruimte
Groen, recreatie en spelen	
Groen in openbare ruimte	Gebruiksgroen voor recreatie en verblijven
Ecosysteem-groen	Ecosysteemgroen voor biodiversiteit en klimaat adaptatie

2.4 Niet-gemeentelijke maatschappelijke voorzieningen

Maatschappelijke voorzieningen waarvoor de gemeente een wettelijke taak of beleidsambitie heeft zijn opgenomen in een door Amsterdam opgestelde referentienorm. Ook zijn voorzieningen opgenomen waarvan de ervaring is dat deze er zonder gemeentelijke inmenging niet zouden komen. De maatschappelijke voorzieningen in de referentienorm zijn niet uitputtend. Binnen het sociaal domein zijn nog vele andere voorzieningen die meehelpen in het compleet maken van een nieuw stuk stad. In de ontwikkeling van Haven-Stad blijft het belangrijk om maatschappelijke ontwikkelingen te blijven volgen, te bezien welke behoefte er is in de stad en welke kansen dit biedt voor Haven-Stad. Bij het opstellen van het Programmaplan Maatschappelijke Voorzieningen is hierin al een eerste stap gezet. Zo is uit gesprekken met het Zorgkantoor gebleken dat in Amsterdam, meer dan verwacht, behoefte is aan intramurale zorg voor ouderen. Deze zogenaamde verpleeghuizen zijn (nog) niet opgenomen in de referentienorm. In de opgave voor maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad zijn ze echter wél opgenomen. Ook is een uitvraag gedaan bij MBO- en HBO-instellingen, universiteiten en Zorgpartners namens de Amsterdamse ziekenhuizen naar de ruimtebehoefte die zij in de toekomst voorzien en de kans die Haven-Stad hierin zou kunnen bieden.

2.5 Trends en ontwikkelingen

Haven-Stad beslaat een groot gebied en het zal geruime tijd duren voordat deze nieuwe wijk er staat. Om het programma maatschappelijke voorzieningen zo goed mogelijk te kunnen bepalen is niet alleen een berekening met de referentienormen van belang. Ook is het belangrijk om een inschatting te maken van de trends en ontwikkelingen op de middellange en lange termijn die betrekking hebben op deze voorzieningen.

In het kader van Koers 2025 zijn in 2018-2019 verschillende thematische studies uitgevoerd. Hierin is per domein in kaart gebracht wat de Amsterdamse beleidsdoelstellingen zijn en welke trends en ontwikkelingen een rol spelen. De focus lag daarbij op de ruimtelijke gevolgen ervan voor de verschillende voorzieningen. In aanvulling op de uitkomsten van de thematische studies zijn specifiek voor Haven-Stad gesprekken gevoerd met alle beleidsterreinen binnen het sociaal domein over de toekomst: welke ontwikkelingen zien zij binnen de komende 10-30 jaar ontstaan? Wat is de verwachting als het gaat om benodigde voorzieningen en waar moet Haven-Stad rekening mee houden? De opgedane inzichten staan hieronder kort samengevat. In bijlage 1 van dit programmaplan staat een uitgebreider overzicht.

Voor de realisatie van nieuwe basisscholen is de ambitie om alles-in-één-scholen te realiseren en daarbij ruimtelijk in te zetten op een robuuste strategie en waardevast vastgoed. Voor voortgezet onderwijs wordt ingezet op gevarieerd aanbod en schoolgebouwen die toekomstbestendig zijn. Binnen Jeugd vragen ambulantisering en focus op preventie om meer kleinschalige jeugdvoorzieningen in de buurt. Ditzelfde geldt voor Zorg; zorg zo dicht mogelijk bij huis aanbieden, kleinschalig en wijkgericht. In toenemende mate wordt zelfredzaamheid gevraagd van de burger. Dit vraagt om een kleinschalig en vraaggericht aanbod aan basisvoorzieningen.

Daarnaast wordt ingezet op ontmoetingsruimten om eenzaamheid tegen te gaan. Kunst en Cultuur ziet de druk op de culturele voorzieningen in de stad groeien en gaat meer inzetten op spreiding, samenwerking en kleinschalige culturele voorzieningen. Door de groei van de stad neemt de gebruiksintensiteit van het bestaande groen in de stad en voorzieningen voor spelen en recreatie toe. Naast de benodigde uitbreiding van dit soort voorzieningen wordt ook ingezet op een kwaliteitsimpuls. Sport ziet een toename van sporters in de openbare ruimte, een opkomst van stedelijke georiënteerde 'urban' sporten en groeiende wachtlijsten bij sportverenigingen.

Uit: Referentiemodel Maatschappelijke Voorzieningen, 2018

3 Programma maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad

In Haven-Stad ontwikkelt Amsterdam wijken voor de toekomst, waarin wordt tegemoet gekomen aan de grote vraag naar woningen en arbeidsplaatsen en met een passend aanbod van maatschappelijke voorzieningen. Ook Amsterdammers in Haven-Stad hebben behoefte aan maatschappelijke voorzieningen voor hun ontwikkeling, gezondheid, ter ontspanning of als vangnet. In dit hoofdstuk staat beschreven hoe de opgave voor het maatschappelijke voorzieningenprogramma in Haven-Stad is bepaald, de opgave per functie en een financiële doorkijk.

3.1 Hoe is de opgave voor maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad bepaald?

Het programmaplan maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad is opgesteld met behulp van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen. Deze referentienorm is op 30 januari 2018 vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders. Het betreft normen voor ruimte voor onderwijs, jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen, kunst & cultuur, groen, spelen en sport. De referentienormen zijn een ruimtelijke vertaling van bestaand beleid. Daar waar in het beleid geen exacte ruimtenormen zijn opgenomen, is het voor het bepalen van de normen een extrapolatie gemaakt van datgene wat in Amsterdam aanwezig is.

Met behulp van de referentienorm wordt uitgerekend hoeveel extra vierkante meters van elke voorziening nodig is bij realisatie van x-aantal nieuwe woningen, om zo een complete stad te bouwen. Bij de normen hoort een rekenmodel (voorzieningenmodel) dat helpt inzicht te krijgen in de hoeveelheid benodigde maatschappelijke voorzieningen per ontwikkelgebied.

Bij het bepalen van het programma maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad is rekening gehouden met het onderstaande woningbouwprogramma en het woonmilieu ‘gemengde stadsbuurt’[2]. Dit is geduid als: ‘Buurten die hun kwaliteit halen uit hun levendigheid. Het lokale en stedelijke leven komen hier bij elkaar. Er zijn bewoners én passanten op straat. Dit zijn buurten met een groter aandeel niet-woonprogramma dan de zogenoemde groen-blauwe buurten hebben, bovendien ligt de gemiddelde dichtheid (m.b.t. bruto vloeroppervlak) hoger’. De stedenbouwkundige ambitie voor Haven-Stad kenmerkt zich door hoogstedelijkheid welke verder is toegelicht in het Integraal Raamwerk Haven-Stad.

Naast genoemd woonmilieu en aantal woningen wordt in de referentienorm ook onderscheid gemaakt tussen voorzieningen die in iedere buurt aanwezig moeten zijn voor het goed functioneren van een buurt en voorzieningen waar aanvullend

2 In Koers 2025 zijn drie verschillende woonmilieus onderscheiden. Deze woonmilieus zijn nieuwbouwgebied centrum stedelijk, nieuwbouwgebied gemengd stedelijk en nieuwbouwgebied groen/ blauw. In dit programmaplan is voor Haven-Stad uitgegaan van gemengd stedelijk. Sloterdijk Centrum (realisatiefase) vormt hier een uitzondering op. In de reeds gedane uitwerking van het programma voor MV is daar het woonmilieu ‘centrum stedelijk’ gehanteerd.

bovenwijks behoefte aan is. Beide type voorzieningen komen aan bod binnen de opgave voor maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad. Bij het geformuleerde programma is voor een aantal voorzieningen een verfijningsslag gemaakt en is geanticipeerd op de huidige behoefte aan voorzieningen vanuit een bepaald beleidsdomein, zoals voor opvanglocaties en verpleegtehuizen.

3.2 Fasering en indicatief woningbouwprogramma

Om de opgave voor de maatschappelijke voorzieningen te bepalen is op basis van de ontwikkelstrategie (2018) uitgegaan van onderstaande fasering en woningbouwopgave voor Haven-Stad[3].

Voorlopige prognose en fasering 69.490 woningen cf. ontwikkelstrategie m.u.v. Sloterdijk Centrum en Sloterdijk I Zuid (gezien genomen investeringsbesluiten)	
Fase 1A (v.a. 2018)	
Sloterdijk Centrum	4.250 woningen (max. 7.410)
Sloterdijk I Zuid	4.700 woningen
Zaanstraat Emplacement	1.820 woningen
Fase 1B (v.a. 2018)	
Sloterdijk I Noord	6.520 woningen
Fase 2 (v.a. 2029)	
Sportpark Transformatorweg	1.880 woningen
Cornelis Douwes 2-3	9.600 woningen
Melkweg Oostzanerwerf	1.600 woningen
Minervahaven Zuid	4.000 woningen
Fase 3 (v.a. 2029 mits de milieucontouren van Coen- en Vlothaven geoptimaliseerd worden)	
Alfadriehoek	5.200 woningen
Cornelis Douwes 0-1	6.900 woningen
Minervahaven Zuid	7.620 woningen
Fase 4 (v.a. 2040)	
Coen- en Vlothaven	15.400 woningen

3.3 Programma maatschappelijke voorzieningen voor Haven-Stad

Aan de hand van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen en het voorzieningenmodel is berekend wat het programma maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad moet zijn wanneer in het gebied 69.490 woningen gebouwd worden. Daarnaast is voor enkele voorzieningen het programma verfijnd op basis van nu bekende toekomstige behoefte aan ruimte vanuit dat beleidsdomein. In onderstaande tabellen is de totale opgave per domein en per deelgebied benoemd.

3 Hierbij zijn voor Sloterdijk Centrum en Sloterdijk I Zuid de woningaantallen aangehouden zoals besloten in de later genomen investeringsbesluiten voor deze gebieden.

ONDERWIJS

- 47 scholen PO
- 11 scholen VO
- 1 of 2 schooltuinen

JEUGD

- 4 ouder – kind teams
- 5 praktijkruimtes jeugdhulp
- 30 behandel-woonlocaties jeugd

ZORG

- 7 maatschappelijk opvanglocaties
- 10 verpleeghuizen
- 11 dagbesteding / meewerklocaties
- 8 sociale buurtteams
- 25 eerstelijnszorgvoorzieningen
- 2 hospices

BASISVOORZIENINGEN

- 8 jongerencentra
- 9 huizen van de wijk
- 22 buurtkamers
- 1 kinderboerderij / milieu-educatie
- 3 a 4 speeltuingebouwen

KUNST EN CULTUUR

- 17.373 m^2 culturele wijk-voorzieningen
- 1 of 2 stedelijke cultuur-voorzieningen

SPORT

- 9 sporthallen
- 2 zwembaden
- 334.700 m^2 veldoppervlak buitensport (vergelijkbaar met ruim 40 voetbalvelden)

GROEN, SPELEN EN SPORTEN IN DE OPENBARE RUIMTE

- 231 speelplekken
- 69 speelvelden
- 69.490 m^2 sport in de openbare ruimte
- 1.057.840 m^2 groen in openbare ruimte
- 425.440 m^2 ecosysteemgroen

De referentienorm is een instrument dat handvatten biedt voor ruimte-reserveringen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen in Haven-Stad. Het biedt een richtlijn voor het bepalen van de ruimtelijke en programmatische opgave. De referentienormen zijn dynamisch van aard, want ze zijn gebaseerd op beleid. Ook trends en ontwikkelingen spelen daarbij een rol. Het is een onderbouwde benadering van de verwachte behoefte. Verdere inkleuring per gebied is altijd noodzakelijk, evenals afstemming in de tijd.

De ontwikkeling van Haven-Stad zal jaren duren. Constante factor daarbij is dat ruimte voor maatschappelijke voorzieningen altijd nodig zal zijn. De ruimtelijke reserveringen in dit programma zijn gebaseerd op de huidige normen en inzichten. Invulling, verschijningsvorm en het pakket aan voorzieningen waarvoor ruimte moet worden geboden zijn wel aan verandering onderhevig. Een regelmatige herijking van het programma is daarom van belang.

Met de huidige kennis is de totale opgave voor maatschappelijke voorzieningen tevens verder uitgewerkt naar een programma per deelgebied, zie de tabel hier onder.

Totaaloverzicht maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad

					Zuidwestelijk Haven-Stad	
VOORZIENINGEN *= bovenwijkse voorziening	**Aantal m2 bvo (en/of aantal m2 terrein)**	**Sloterdijk-Centrum**	**Sloterdijk I Zuid**	**Sloterdijk I Noord**	**Zaanstraat Emplacement**	**Minervahaven**
Aantal woningen	**Woningaantal cf ontwikkelstrategie**	**7.410**	**11.220 (Noord en Zuid)**		**1.820**	**11.620**
		4.250 cf herzien invest.besl.**	**4.700 cf. invest. besl**	**6.520**		
Onderwijs						
Scholen PO (alles-in-één)	3.600 en 1.700	2	2	5	1	8
Scholen VO*	variabel	0	0	2	0	2
Schooltuinen*	15.000					
Jeugd						
Ouder- Kind Team*	650	1	0	0	0	1
Praktijkruimte jeugdhulp	170	0	0	1	0	1
Behandel-woonlocatie*	200	1	1	4	1	5
Speeltuingebouw*	120	0	0	1	0	1
Milieu-educatie/ Kinderboerderij*	nnb					
Zorg						
Maatschappelijke opvanglocatie*	700-1.500	0	2	1	0	1
Verpleeghuis*	4.000-20.000	?	0	1	1	1
Dagbesteding/meewerk*	700-1.000				8	
Sociale buurtteams	230	1	1	0	0	1
Eerstelijnszorg	250-1.300	2	1	3	1	4
Apotheek	150	1	1	3	1	4
Hospice*	350				1	
Basisvoorzieningen						
Jongerencentrum	300	0	0	1	0	1
Huis van de Wijk	300-400	1	1	0	0	2
Buurtkamer	120	1	2	2	0	4
Speeltuingebouw*	120	0	0			
Kunst & cultuur						
Voorziening wijkniveau	nnb	1.063	2.300	505	455	2.905
Voorziening stedelijk niveau*	14.530					
Bibliotheek	nnb				1 of 2	
Sport						
Binnensport/sporthal*	3.000	1	1	0	0	1
Zwembad*	nnb				1	
Veldopp. Buitensporten*	variabel	8.500	23.500	32.600	9.100	58.100
Sport en spelen in openbare ruimte						
Speelplek	150	14	16	21	6	39
Speelveld	1.000	4	5	6	2	12
Sport in de openbare ruimte	variabel	4.250	4.700	6.520	1.820	11.620
Groen, recreatie en spelen						
Groen in openbare ruimte	variabel	34.000	75.200	104.320	9.120	185.920
Ecosysteem-groen	variabel	34.000	28.200	39.120	10.920	69.720

**Bovenwijkse voorziening*

***Het benodigd programma aan maatschappelijke voorzieningen voor Sloterdijk Centrum is berekend op basis van 4.250 woningen. In het herzien investeringsbesluit wordt uitgegaan van een bandbreedte tot zo'n 7.500 woningen.*

****Dit betreft het totaal aantal woningen in Haven-Stad met als woningbouwprogramma voor Sloterdijk-Centrum 4.250 woningen.*

			Noordelijk Haven-Stad			
Sportpark Transformatorweg	Alfadriehoek	Coen- en Vlothaven	Cornelis Douwes 0-1	Cornelis Douwes 2-3	Melkweg Oostzanerwerf	Totaal
1.880	**5.200**	**15.400**	**6.900**	**9.600**	**1.600**	**72.650 cf ontwikkel-strategie**
						69.490* **
1	4	11	5	7	1	47
0	1	3	1	2	0	11
1 of 2						1 of 2
0	0	1	0	1	0	4
0	0	1	1	1	0	5
1	2	7	3	4	1	30
0	0	1	0	1	0	4
1						1
	0	1	0	1	1	7
1	1	2	1	1	1	10
					3	11
0	1	2	1	1	0	8
1	2	5	2	3	1	25
1	2	5	2	3	1	24
					1	2
1	1	2	1	1	0	8
0	1	2	1	1	0	9
2		5	2	3	1	22
2 of 3				1		3 of 4
470	1.300	3.850	1.725	2.400	400	17.373
1 (a 2?)						1 (a 2?)
				1		2 of 3
1	1	1	1	1	1	9
				1		2?
9.400	26.000	77.000	34.500	48.000	8.000	334.700
6	17	51	23	32	5	231
2	5	15	7	10	2	69
1.880	5.200	15.400	6.900	9.600	1.600	69.490
30.080	83.200	246.400	110.400	153.600	25.600	1.057.840
11.280	31.200	92.400	41.400	57.600	9.600	425.440

3.4 Financiële doorkijk

De gemeente is voor een deel verantwoordelijk voor kosten en dekking van investeringen die gemoeid zijn met de ontwikkeling en instandhouding van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad. Gezien de langdurige en gefaseerde ontwikkeling, worden de investeringsbedragen en te regelen dekking uitgesmeerd over de tijd.

Kostenopgave maatschappelijke voorzieningen

Er is een globale inschatting gemaakt van de reguliere investeringen, opgedeeld naar de verschillende fasen van de gebiedsontwikkeling. Met de ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad zijn drie kostenposten aan de orde: investeringen, kosten voor beheer en exploitatie en kosten voor programmering van activiteiten. In dit stadium zijn louter de kosten voor investering aangegeven. Om het programma maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad te kunnen realiseren is naar verwachting in totaal een investeringsbedrag van €1,355 miljard nodig. Er is gerekend met een richtprijs per woning o.b.v. kengetallen binnen OJZD, afdeling maatschappelijke voorzieningen.
NB. In de genoemde bedragen zijn de rendabele investeringen niet meegenomen.

Fase	Woningen	Totale investering * 1 miljoen
1. nu - 2029	10.770	210
2. 2029-2040	23.600	460
3.* 2029 - 2040	19.720	385
4. >2040	15.400	300
Totaal	69.490	1.355

*Fase 3: ontwikkeling vanaf 2030 mits de milieucontouren van Coen - en Vlothaven geoptimaliseerd worden

Dekking

Dekking van de investeringskosten vindt in beginsel plaats op basis van normvergoedingen vanuit de gemeentelijke begroting. Daar waar bovenop de vastgestelde norm vanuit het project of vanuit generieke beleidsdoelen (zoals duurzaamheid) aanvullende uitgangspunten worden gesteld, dient aanvullende dekking te worden geregeld uit het verantwoordelijke gremium.
De dekking voor de maatschappelijke voorzieningen wordt onderbouwd in een bestuurlijk vastgesteld Strategisch- of Integraal Huisvestingsplan per domein (SHP of IHP). In deze producten worden de benodigde voorzieningen voor de hele stad ten behoeve van de middellange termijn in beeld gebracht (+/- vier jaar, met tussentijdse actualisatie). Na vaststelling worden de SHP's/IHP jaarlijks vertaald naar een aanvraag voor een Meerjaren Investeringen Plan (MIP). Deze aanvragen gaan mee in de reguliere begrotingscyclus en worden in de jaarlijkse begroting opgenomen. Na vaststelling van de begroting door de gemeenteraad, wordt in het jaar voorafgaand aan een investering een kredietbesluit aangevraagd. Definitieve besluitvorming over dekking van de investeringen wordt gedaan in het jaar dat een financiële toezegging moet worden gedaan aan een externe ontwikkelaar. Bij gehele zelfrealisatie door de gemeente gebeurt dit in het jaar van start bouw.

Gezien de langdurige ontwikkeling is een samenhangende strategie benodigd voor investeringen in de voorzieningenstructuur in wisselwerking met gebiedsontwikkeling.

4 Ruimtelijke inbedding in Haven-Stad

De nabijheid van maatschappelijke voorzieningen is cruciaal voor de kwaliteit van leven en een samenhangende sociaal-ruimtelijke structuur in Haven-Stad. In een complete stad heerst een goede balans tussen wonen en niet-wonen. Waar moeten de voorzieningen komen, waarom en in welke voorzieningenstructuur vertaalt zich dat? Gezien de langdurige transformatie en het gegeven dat het juiste programma aan voorzieningen volgend is op de maatschappelijke behoefte in de stad en in het gebied, is een uitgestippeld en gedetailleerd totaalplan nu nog niet te maken. Wat wel duidelijk is, is dat altijd behoefte is aan ruimte voor maatschappelijke voorzieningen en welke kwalitatieve inpassingsuitgangspunten van de huidige voorzieningen aan de orde zijn. Daarnaast zijn stedenbouwkundig ordenende principes voor Haven-Stad geformuleerd, waarmee zich een hoofdstructuur uitkristalliseert. Een sterke sociale voorzieningenstructuur is één van de belangrijke pijlers van de gebiedsontwikkeling van Haven-Stad. In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de beoogde (ruimtelijke) inbedding van de maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad is.

4.1 Uitgangspunten inpassing maatschappelijke voorzieningen

In het kader van Ruimte voor de Stad zijn zes thematische studies[4] gedaan die betrekking hebben op de vraag: “Hoe zorgen we voor toekomstbestendige maatschappelijke voorzieningen in de verdichtende stad?”. Deze studies geven vanuit ruimtelijk en sociaal perspectief inzicht in de trends, ontwikkelingen en ambities op het gebied van zorg, jeugd, onderwijs, sport, kunst en cultuur en groen. Er staan ontwikkelprincipes in, ruimtelijke randvoorwaarden en concrete ontwerpprincipes van de verschillende typen voorzieningen. Deze uitgangspunten zijn overzichtelijk bij elkaar gebracht in het ‘Handboek maatschappelijke voorzieningen, sport, groen en spelen’ dat is opgesteld door Ruimte en Duurzaamheid. Dit handboek maakt inzichtelijk hoe invulling kan worden gegeven aan de ruimtelijke kwaliteit voor een goede (leefbare, rechtvaardige en verbonden) buurt. De geformuleerde uitgangspunten dienen te worden gehanteerd bij de verdere ruimtelijke uitwerking van de voorzieningenstructuur op het niveau van Haven-Stad in z’n geheel en de deelplannen. In bijlage 2 is een tabel opgenomen met het programma voor Haven-Stad met daarbij een gesimplificeerd overzicht van de uitgangspunten per voorziening. Bij de planuitwerking worden deze uitgangspunten nader geformuleerd.

4 Er zijn themastudies voor onderwijs, jeugd-, zorg-/basisvoorzieningen, kunst/cultuur, sport/bewegen en groen.

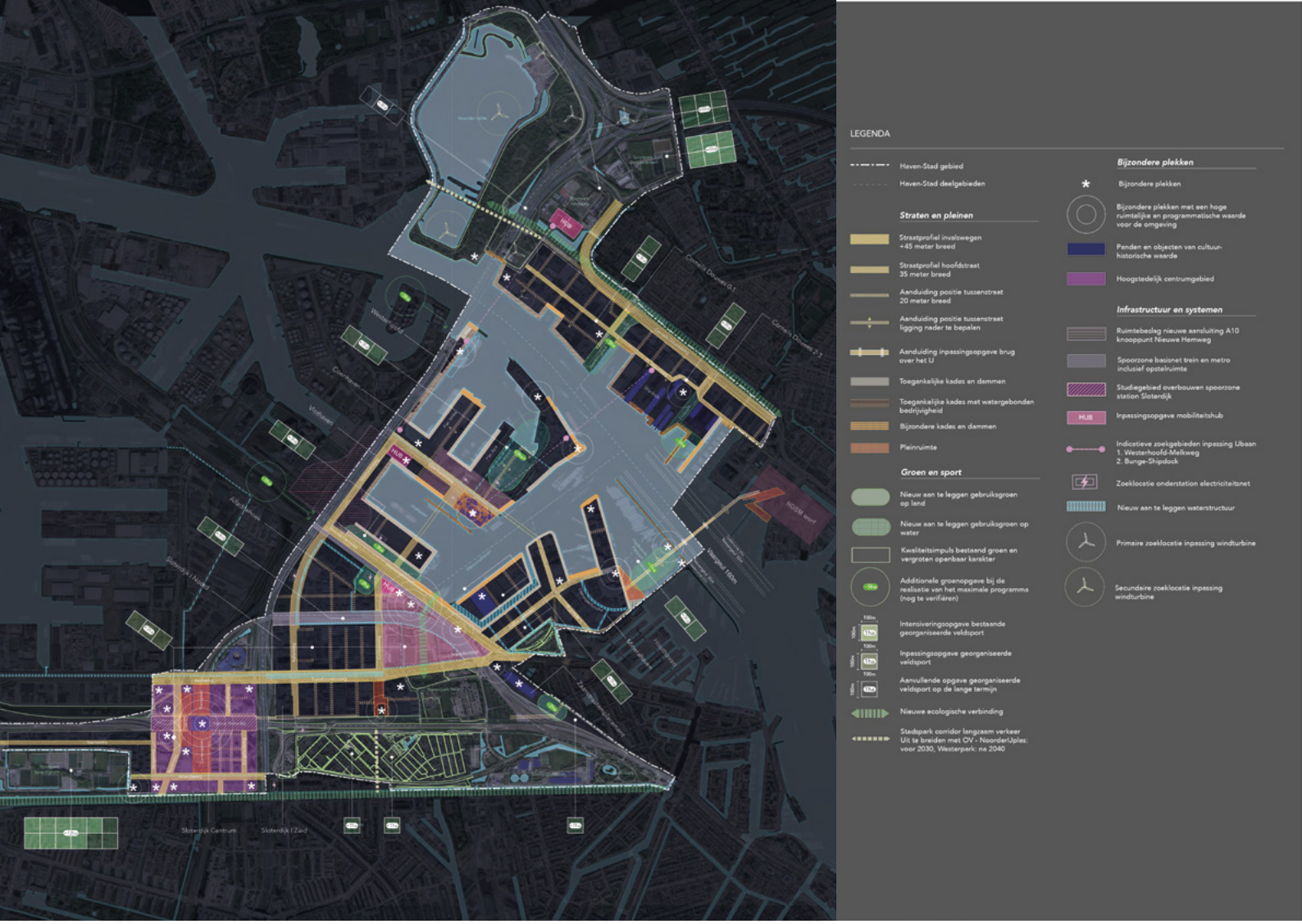
4.2 Integraal raamwerk en vertaalslag naar voorzieningen

Het "Integraal Raamwerk Haven-Stad" vertaalt de inhoudelijke ambities voor Haven-Stad in ruimtelijke kaders die richting geven aan de gebiedsontwikkeling in de komende decennia. Het is een uitwerking van de ambities uit de Ontwikkelstrategie Haven-Stad (vastgesteld in 2017). De ruimtelijke en programmatische uitgangspunten uit de Ontwikkelstrategie worden in het raamwerk in samenhang uitgewerkt en in beeld gebracht. Met als doel het aanbrengen van samenhang tussen stedelijke kwaliteit en voorzieningen, (gebruiks)groen en sport, water en ecologie, mobiliteit en duurzaamheidsinfrastructuur.
Hierbij gelden de volgende richtinggevende motto's:

- Groen, waterrijk en stoer
- Hoogstedelijk en inclusief
- Aantrekkelijke en veelzijdige openbare ruimte
- Prioriteit aan fietsers, voetgangers en openbaar vervoer
- Duurzaamheid meer dan een technische uitdaging
- Samenwerken en samenleven: voor en door mensen

De voorzieningenstructuur krijgt mede vorm door de integrale stedenbouwkundige (toekomstige) visie op verschillende leefmilieus en woontypologieën, hoogstedelijke menging van functies, zones van reuring, ruis en rust, de openbare ruimtestructuur, verkeersknooppunten en vervoersstructuur. De stedenbouwkundige hoofdstructuur en de typologie van leefmilieus geeft richting aan de detaillering en uiteindelijke inpassing van het maatschappelijk programma. Daarnaast zijn onderdelen van de sociale voorzieningenstructuur op zichzelf al structurerend voor de stedenbouwkundige hoofdopzet van Haven-Stad als geheel, zoals groen en ruimte voor sport en recreatie. Ook zijn er milieutechnische condities die structurerend zijn en invloed hebben op de mogelijkheid tot inpassing van voorzieningen (hindercontouren a.g.v. fijnstof, geluid, ligging risicovolle kabels en leidingen en andere externe veiligheidsfactoren).

"De Basis Raamwerkaart" heeft tot doel te verduidelijken welke ruimtereserveringen nodig, en welke plekken primair van belang zijn om de ambities van Haven-Stad te kunnen realiseren. Voor de primaire elementen binnen de verschillende thema's van het Integraal Raamwerk – Identiteit, Stedelijkheid, Rust & Ruimte, Mobiliteit en Duurzame Infrastructuur – is in de basis raamwerkkaart aangegeven wat hun benodigde ruimtevraag is of relevante positie in het plangebied is. Hiermee wordt geborgd dat voor deze elementen bij welke schaal, maat en plek relevant zijn gedurende de gehele transformatie, de benodigde ruimte wordt gegeven en de samenhang bewaakt. Daarnaast borgt het hanteren van de Basis Raamwerkkaart als vertrekpunt voor verdere thematische of gebiedsuitwerkingen dat de kwantitatieve ambities op bijvoorbeeld het vlak van gebruiksgroen en ruimte voor buitensport en onderwijs worden gerealiseerd.

Stedelijkheid, variaties in intensiteit en relatie met maatschappelijke voorzieningen

Haven-Stad wordt meerkernig ontwikkeld en bestaat straks uit verschillende deelgebieden met wijken en buurten met een eigen karakter. Er zijn meerdere centra. De gewenste programmamix van wonen, werken en voorzieningen in Haven-Stad wordt op het hogere schaalniveau in drie zones verdeeld: reuring, ruis en rust. Reuring is de aanduiding voor de omgeving waarin levendigheid, ontmoeting en een mix aan functies worden gefaciliteerd. Ruis staat voor de omgeving waarin verkeer, productie en geluid meer ruimte krijgen. Rust biedt plek voor de relatieve stilte van groen, wonen en werken dat past in deze omgeving. In het netwerk van publieke ruimte wordt een balans gezocht tussen functionele verkeersruimte (ruis), sociale ontmoetingsruimte (reuring) en groenblauwe ontspanningsruimte (rust). Deze zonering is terug te zien in de "Themakaart Voorzieningen; programma en principes", zie volgende paragraaf.

Reuring

In de Reuring-zone is ruimte voor hoogstedelijke voorzieningen met ruime openingstijden die voor 24uurs-dynamiek en sociale veiligheid zorgen. In deze zone wordt anonimiteit niet als probleem gezien. Woonconcepten gericht op één- en tweepersoonshuishoudens of woongroepen lijken hier goed op aan te sluiten. Het gaat om woningen voor 'uithuizige' bewoners, die sterk leunen op stedelijke en collectieve voorzieningen en hier ook van genieten. Ook hotels en andere voorzieningen die veel publiek trekken passen prima in deze zone. De Reuring-zone ligt bij voorkeur zo dicht mogelijk bij een openbaar vervoersknooppunt of stads(deel)centrum. Door toepassing van slimme gebouw typologische concepten met bijvoorbeeld rustigere binnengebieden, daktuinen of 'achterkanten' kunnen in deze zones toch ook plekken

voor kritische doelgroepen, zoals bijvoorbeeld gezinnen, gecreëerd worden. Naast een basisvoorzieningenpakket voor de toekomstige bewoners kunnen in deze zone bijvoorbeeld bovenwijkse onderwijsvoorzieningen, zowel voortgezet onderwijs als MBO, HBO en universitair onderwijs. Dit wordt gecombineerd met commerciële voorzieningen als winkels, grootstedelijk culturele voorziening, podiumfuncties en bibliotheken. Er is hier ook een Huis van de Wijk, Ouder Kind Team en sociaal buurtteam denkbaar.

Ruis

In de Ruis-zone wordt volop ruimte geboden aan het 'maken', logistiek en rommeligheid. Het is wat dat betreft een zone met een grote mate van tolerantie en openheid. Hier passen vrijere woonvormen, zowel zelfstandig als collectief. Denk bijvoorbeeld aan collectieve woonvormen met werkruimtes en culturele subculturen of atelierwoningen. Bijzondere en/of eigenwijze projecten die meer vrijheid vragen of die om ruimtelijke of financiële redenen geen plek in de andere zones vinden. In deze zone gaat het in het algemeen om minder grote woningpercentages dan in de andere twee zones en soms is er ook ruimte voor wat zwaardere functies met hogere milieueisen.

Clustering van functies met vergelijkbare eisen en bijvoorbeeld geluidsprofielen geven veel kansen voor een nieuw en spannend stedelijk gebied. Maatschappelijke voorzieningen zoals grootschaligere dagbesteding, broedplaatsen, culturele binnen- en buitenruimte, opvangvoorzieningen met specifieke vestigingsuitgangspunten of een jongerencentrum in de overgang naar de woongebieden passen hier goed bij.

Rust

In de Rust-zone is ruimte voor wonen, veel groen en stil creatief(kantoor) werk. Hier passen eigenlijk alle woonvormen en functies die zich wel lenen voor een hoge dichtheid maar minder in de andere twee zones passen, zoals gezinsappartementen, collectieve woonvormen voor ouderen, beschermde woonconcepten en zorginstellingen. Daarnaast passen hier bijbehorende voorzieningen zoals scholen, buurtontmoetingsruimtes en ruimte voor eerstelijnszorg.

Actieve straten en plekken

De oplichtende lijnen en vlakken op de kaart hierboven geven de 'actieve' straten en plekken aan binnen de stedenbouwkundige structuur. Langs of bij deze actieve zones wordt het gros van vooral de culturele en commerciële voorzieningen samengebracht. Maar ook een deel van de bedrijvigheid vindt hier zijn plek. Maatschappelijke voorzieningen met een meer publiek karakter zijn hier goed denkbaar.

4.3 Maatschappelijke voorzieningenstructuur

De voorzieningenstructuur voor Haven-Stad wordt gelaagd opgebouwd. Elke wijk heeft in ieder geval een eigen basis (en op de buurt gericht) pakket aan voorzieningen. Daarnaast is op het niveau van Haven-Stad een structuur van bovenwijkse voor-

zieningen waar op groter schaalniveau dan de buurt behoefte aan is. Dit geldt veelal voor sportvelden, bepaalde jeugd- en zorgvoorzieningen, voortgezet onderwijs en stedelijke culturele voorzieningen. Dit leidt tot een netwerk aan voorzieningen die zich ruimtelijk en programmatisch tot elkaar en tot de overige functies in het gebied verhouden: de integrale voorzieningenstructuur. In de “Themakaart voorzieningen; programma en principes” is de basisstructuur verbeeld. Hierbij is voor het grootste deel van de maatschappelijke voorzieningen aangegeven wat op basis van een combinatie van vestigingsvoorkeuren en stedenbouwkundige mogelijkheden en ambities de voorkeurszones zijn. De kaart is het vertrekpunt voor verdere verkenningen en kleinere of grotere transformatie-initiatieven of gebiedsuitwerkingen. De verdere uitwerking van de basis voorzieningenstructuur en verfijnde invulling met en positionering van individuele voorzieningen is maatwerk en de opgave voor de volgende planfasen. Daarbij wordt

steeds afgestemd met de opgave op dat moment en de vraag, behoefte en wensen van de toekomstige bewoners en bezoekers. Ook in aansluiting op de bestaande voorzieningen in de omgeving.
Binnen het (hoog)stedelijk gebied met de hoge bebouwingsdichtheid van Haven-Stad wordt meervoudig ruimtegebruik het uitgangspunt. Het is daarom goed om te kijken naar de mogelijkheden voor combinaties van functies die elkaar versterken. Schoolgymzalen kunnen dubbel worden gebruikt na schooltijd. Daarnaast zijn combinaties tussen maatschappelijke en commerciële voorzieningen interessant. Bijvoorbeeld een horecagelegenheid bij een speeltuin, een bibliotheek of Huis van de Wijk. Clustering van dagbesteding en ontmoetingsvoorzieningen bij ouderen- en zorgwoningen.

Onderwijsvoorzieningen

Op de kaart is inzichtelijk gemaakt in welke zones de scholen voor primair onderwijs bij voorkeur worden gesitueerd, centraal in de wijk, in de (geluids)luwte van de actieve straten en plekken, buiten de hindercontour en zo goed mogelijk gespreid over heel Haven-Stad. Ze liggen gunstig aan het voet- en fietspadennetwerk. Waar mogelijk ingepast in de openbare ruimte in combinatie met gebruiksgroen en sport en spel. Binnen- en buitensportvoorzieningen zijn steeds op loopafstand van de scholen gepositioneerd. Maar ook zo dat ze voor buitenschools gebruik te voet, per fiets of met het openbaar vervoer goed bereikbaar zijn vanuit meerdere richtingen.

Voor voortgezet onderwijsvoorzieningen is een zekere mate van spreiding gewenst en is een gunstige ligging in het (hoofd)fietspadennetwerk en nabijheid van openbaar vervoer van belang. De gymzalen ten behoeve van. voortgezet onderwijs worden buiten schooltijden ook wel ingezet t.b.v. sporten in de buurt en daartoe wordt de capaciteit soms vergroot en als separaat ontsloten binnensportvoorziening ontwikkeld. Nabijheid van buitensport voorzieningen is wenselijk.

Haven-Stad, met de omvang van een stadsdeel en goed ontsloten met hoogwaardig openbaar vervoer, biedt ook aanleiding en ruimte voor de vestiging van scholen voor Middelbaar en Hoger Beroepsonderwijs en Universitaire instellingen. Doorgaans gaat het om relatief grootschalige complexen, met als belangrijke vestigingsfactor een uitstekende bereikbaarheid per openbaar vervoer en de nabijheid van aan het onderwijs gelieerde bedrijvigheid. De op de kaart ‘Hoogstedelijkheid’ ingetekende 200 en 400 meter cirkels rond haltes van openbaar vervoer geven een indicatie van de meest voor de hand liggende vestigingslocaties voor deze instellingen.

Jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen (welzijn)

In de kaarten zijn de zones weergegeven waarbinnen de jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen het beste kunnen worden ingepast. Jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen kennen allen eigen specifieke uitgangspunten voor inpassing in Haven- Stad. Grof gezegd kan onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds voorzieningen die qua inpassing en karakter gerelateerd zijn aan delen waar veel wordt gewoond, zoals de voorzieningen voor opvang, beschermd wonen of

verpleeghuizen en anderzijds voorzieningen die qua locatie en karakter een meer publieke plek vragen. Bijvoorbeeld een Huis van de Wijk, Ouder Kind Team, een sociaal buurtteam, gezondheidscentrum of jeugdcentrum. Voor de positionering van zorgfuncties is bepalend of deze van lokale of van bovenwijkse betekenis zijn. Bij eerstelijnszorg (huisartsen e.d.) en apotheken is een plek 'in de buurt' essentieel. Voorzieningen als opvanglocaties, dagbesteding en verpleeghuizen hebben daarentegen een bovenwijkse functie en worden gespreid over Haven-Stad. Hierbij is met name de bereikbaarheid met het openbaar vervoer uitermate belangrijk. Bij de grootschaligere voorzieningen voor opvang en beschermd wonen is het van belang dat vroegtijdig wordt nagedacht over de inpassing. Veelal kunnen deze voorzieningen onderdeel uitmaken van de woonwijk, al naar gelang de precieze aard van de voorziening. In de praktijk worden verschillende zorg- en welzijnsvoorzieningen nogal eens geclusterd met andere maatschappelijke voorzieningen (andere zorg- en welzijnsvoorzieningen, maar ook scholen, cultuur, sport), en zijn ze gevestigd nabij of te midden van concentraties van andere voorzieningen, zoals winkels en horeca. Veel woonzorgvoorzieningen kunnen in meerdere lagen worden ontwikkeld en zijn ook combineerbaar met andere voorzieningen.

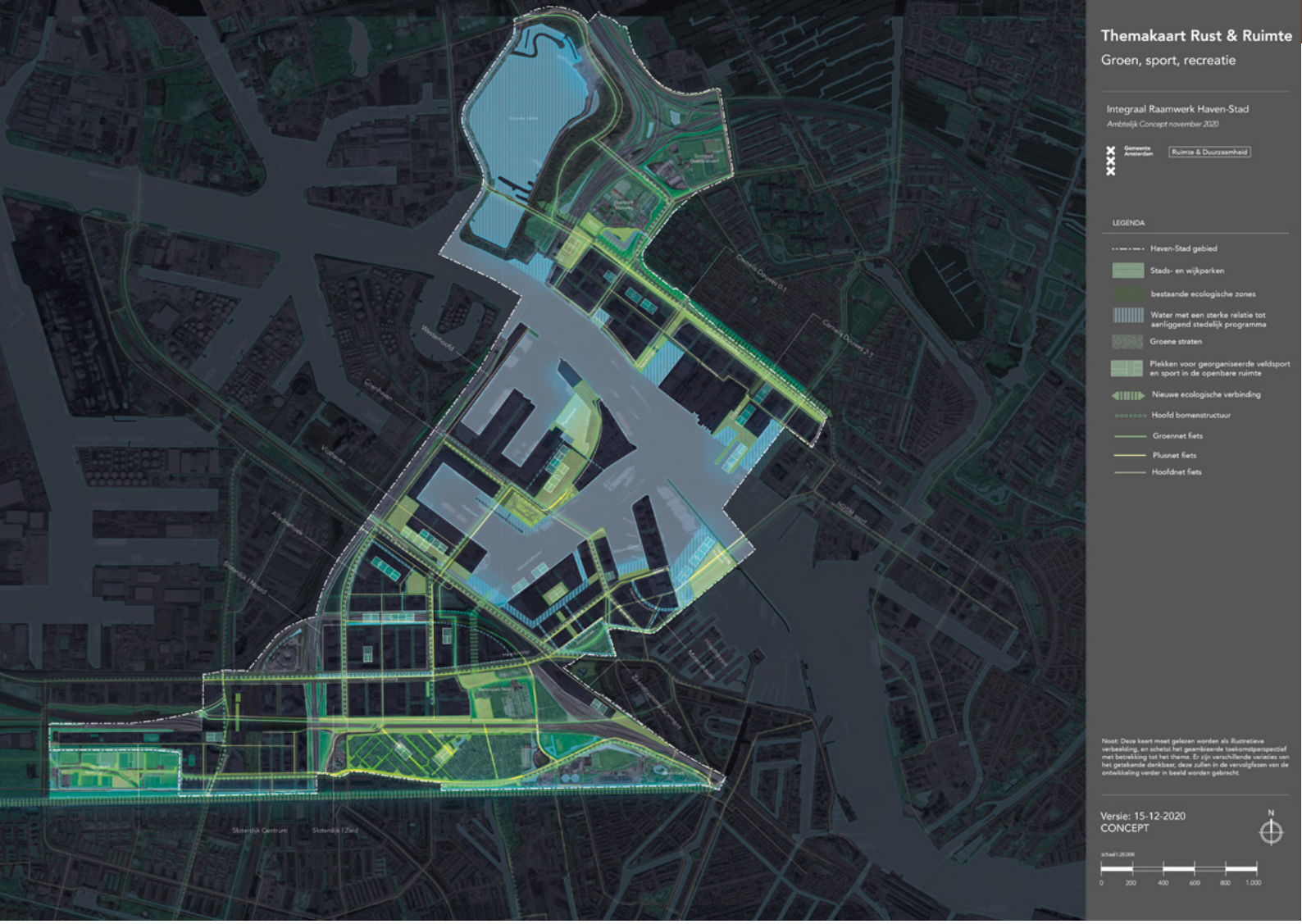
Verschillende locaties in Haven-Stad komen in aanmerking voor vestiging van, doorgaans grootschalige, zorginstellingen met een stadsbrede en/of regionale functie, zoals een ziekenhuis of een kliniek. Vanzelfsprekend is hierbij een uitstekende bereikbaarheid met het openbaar vervoer essentieel, maar spelen ook specifieke logistieke eisen op het gebied van bereikbaarheid voor hulp- en nooddiensten een rol.

Kunst en cultuur

Kunst en cultuur voor de buurt, wijk of gebied is vaak geclusterd bij andere voorzieningen in de reuring of zelfs ruis. Zoals een bibliotheek of podiumfunctie bij een huis van de wijk of centrumvoorzieningen. Naast ruimte voor kunst en cultuur in de buurt zijn plekken aangegeven die gereserveerd zijn voor bijzonder programma, bijvoorbeeld kunst en cultuur, met een stadsdeel overschrijdende aantrekkingskracht. Kenmerk van het bijzonder programma is dat ze zelf voldoende bezoekers en gebruikers uit stad en regio aantrekken. Daarom liggen ze op goed met OV en de fiets bereikbare locaties.

Groen

Het streven is om de groennorm in elke fase te halen, zowel aan de noord- als zuidzijde, en indien nodig, in een volgende fase te compenseren. Hierdoor wordt onder andere getracht de gebruiksintensiteit van de nu al zwaar belaste delen van het Westerpark zo min mogelijk te beïnvloeden door de komst van nieuwe bewoners van Haven-Stad. Er wordt stapsgewijs gewerkt aan de ontwikkeling van een groen netwerk voor gebruik en ecologie, zoveel mogelijk in aansluiting op de realisatie van het langzaam verkeer netwerk en de woningbouwontwikkeling. De uitwerking van de groenstructuur is te zien in de kaart hierboven, bijbehorende toelichting is in het Integraal Raamwerk Haven-Stad te vinden.

Sport

In het integraal raamwerk van Havenstad heeft het totale pakket van benodigde sportvormen conform de sportnorm plek. Het gaat dan over de binnensportvoorzieningen (sporthallen en zwembaden), de ruimte voor sport in de openbare ruimte én voor (anders) georganiseerde buitensport (sportterrein). Sportparken in Haven-Stad worden ingebed in het stedelijke leven; dicht bij huis, intensief bruikbaar, gekoppeld aan andere (maatschappelijke) voorzieningen en toegankelijk. Het aanbod van buitensportvoorzieningen in Haven-Stad wordt complementair en biedt een divers en breed aanbod aan voorzieningen. In de "Themakaart Rust en Ruimte; groen, sport en recreatie" in het raamwerk wordt aangegeven waar de voorkeursposities en/ of kansen worden gezien voor de grotere complexen en stedelijke sportclusters.

Uitgangspunten voor de inpassing in het Raamwerk zijn:

- Binnen de woonbuurten worden stedelijke compacte sportparken ingepast als ruimtelijk en programmatisch onderdeel van de wijk, gericht op de lokale sportbehoefte. Het gaat om sportterreinen in kleinere clusters, in de buurt en in de nabijheid van voorzieningen als bijvoorbeeld scholen.
- Aan de rand van Haven-Stad wordt ingezet op de (door)ontwikkeling van grote groene sportparken. Concreet gaat het om de grootschalige sportcomplexen van Spieringhorn, Melkweg en Oostzanerwerf. Deze plekken zijn zowel met de fiets, als met de auto goed bereikbaar waardoor ook gasten gemakkelijk ontvangen kunnen worden. Bovendien zijn beide gebieden gekoppeld aan grote recreatieve groengebieden, de Brettenzone, de Noorder IJ-plas en het Twiske, waardoor er mogelijkheden ontstaan een doorlopend sportieve en recreatieve structuur zoals bijvoorbeeld een joggingroute of een fiets- en wandelnetwerk.

Ontwerp- en gebruiksprincipes bij de uitgangspunten:

- De sportvelden binnen het stedelijk gebied bestaan uit clusters van 2, maximaal 3 hectare aan sportterrein.
- Deze velden zijn zo veel mogelijk multifunctioneel bruikbaar voor allerlei sportsoorten. Dit door bijv. het toepassen van meerdere soorten belijning, breed te gebruiken sportondergronden en verrijdbare sportobjecten.
- De sportvelden worden zo veel mogelijk gebruikt door meerdere aanbieders. Op het complex zijn daarom geen exclusieve voorzieningen voor verenigingen.
- Faciliteiten als kleedkamers en kantines (gecombineerd) worden opgenomen in de omliggende stadsblokken.
- De stedelijke sportclusters worden bij voorkeur gecombineerd met een naastgelegen sporthal en (onderwijs)voorzieningen.
- Er wordt gestreefd naar een symbiose tussen sport en ander (maatschappelijk en commercieel) programma. Hierdoor worden de plekken waar de sportvelden liggen echte stedelijke plekken voor iedereen.
- Zowel de grootschalige sportcomplexen aan de rand van Haven-Stad als de binnenstedelijke sportclusters zijn goed bereikbaar en aangesloten op het fietsnetwerk.

Ruimtelijke inpassing van sportlocaties in Haven-Stad:
De buitensport is zoveel mogelijk gekoppeld aan de (recreatieve) fietsroutes en parken. Hierdoor zijn deze plekken voor iedereen eenvoudig te bereiken. Dat is echter niet het enige. Om al het sportterrein volgend uit de norm in te passen in een hoogstedelijk gebied als Haven-Stad, waar de druk op ruimte groot is, wordt gezocht naar passende (innovatieve) oplossingen om sportvoorzieningen als volwaardig onderdeel van het ruimtelijk raamwerk in te passen. Dit kan op verschillende manieren. Vooralsnog onderscheiden we er vier:

1. Sportvelden gecombineerd met park.
2. Sportvelden gecombineerd met infrastructuur
3. Sportvelden gecombineerd met water
4. Sportvelden gecombineerd met vastgoed

5 Ontwikkelprincipes en -proces

De gebiedsontwikkeling van Haven-Stad als geheel vindt plaats over een langdurig tijdsbestek. Sommige deelgebieden komen i.v.m. gemaakte afspraken en lopende contracten pas op latere termijn (na 2029 of na 2040) tot ontwikkeling met woningbouw. Zowel voor het reguliere plan- en besluitvormingsproces als in de langdurige overgangsfase moeten stappen worden gezet voor de realisatie van de voorzieningen, tijdelijk dan wel permanent. In dit hoofdstuk worden de principes en processen beschreven die gepaard gaan met de ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen in Haven-Stad.

5.1 Ontwikkelprincipes

Voor de realisatie van maatschappelijke voorzieningen zijn in algemene zin, en voor Haven-Stad in het bijzonder, leidende principes relevant. In het vorige hoofdstuk kwamen de ruimtelijke uitgangspunten al aan bod. Hieronder volgt een aantal principes en uitgangspunten die meer bepalend zijn voor de ontwikkelstrategie en het ontwikkelproces.

Wees op tijd

Maatschappelijke voorzieningen maken onderdeel uit van het bouwen van een leefbare, complete stad. De ervaring leert dat de ontwikkeling van (het gros van) de voorzieningen zonder inmenging van de gemeente niet vanzelf tot stand komt. Of dat te laat wordt nagedacht over de inpassing, waardoor zich allerlei drempels in het ontwikkelproces voordoen waar iedereen last van heeft. Dit geldt in traditionele ontwikkelgebieden maar nog meer in transformatiegebieden waar de gemeente voor de ontwikkeling afhankelijk is van (de samenwerking met) derden. In een steeds verder verdichtende stad als Amsterdam komt extra druk te staan op de beschikbare ruimte. En in een stad met stijgende grondwaarde staan behoud en realisatie van minder kapitaalkrachtige niet-woonfuncties, zoals maatschappelijke voorzieningen, onder druk. Daarom is het van belang in een vroeg stadium een integrale ontwikkelstrategie te maken voor het te ontwikkelen gebied, met daarin ook een robuuste maatschappelijke voorzieningenstructuur. Voordat de markt acteert worden ambities tegen elkaar afgewogen en keuzes gemaakt. Hiermee kan de gemeente proactief en sturend optreden bij te maken afspraken met erfpachters of contractpartners.

Stuur strategisch op grondpositie en eigendom

In transformatiegebieden heeft de gemeente geen of weinig eigen grond. Sommige maatschappelijke voorzieningen zijn moeilijk door de markt te laten ontwikkelen. Redenen hiervan zijn de omvang of aard van een voorziening of Europese aanbestedings wet- en regelgeving. Voor dit soort voorzieningen is het van belang dat de gemeente strategisch en tijdig stuurt op de gewenste eigendomspositie voor de voorziening en het ontwikkelen van deze voorzieningen op de grond die zij zelf in eigendom heeft of krijgt. Of kansen creëert voor het verkrijgen van eigen grondpositie en/of het maken van afspraken over de realisatie van deze maatschappelijke voorzieningen bij bijvoorbeeld erfpachtwijzigingen of grondoverdracht. De benodigde proactieve sturing vraagt van de gemeente om goed te weten wat speelt bij de grondeigenaren/erfpachters in de desbetreffende transformatiegebieden en per gebied de strategie te bepalen (zie vroegtijdige ontwikkelstrategie).

Houd rekening met logische ontwikkelmomenten van maatschappelijke voorzieningen bij het opzetten van de gebiedsfasering/planning

Maatschappelijke voorzieningen staan niet op zichzelf. Ze volgen het tempo van de woningbouwontwikkeling en het aantal en soort mensen dat in een gebied gaat wonen. Zowel snelheid van de ontwikkeling als het type woningen en woonmilieu dat wordt ontwikkeld zijn daarbij van belang. Voor elke maatschappelijke voorziening is een geschikt moment voor ontwikkeling in een wijk. Voor een aantal voorzieningen, zoals onderwijs zet de gemeente in op een robuuste strategie waarbij het uitgangspunt is: eerste woning gereed, eerste school gereed. Deze strategie biedt ruimte aan andere voorzieningen die eerst een bepaalde omvang van clientèle nodig hebben in het gebied voor ze zich vestigen (zoals een gezondheidscentrum), of maatschappelijke voorzieningen die een rustige omgeving nodig hebben om goed te kunnen functioneren (zoals ouderenvoorzieningen en bepaalde opvangvoorzieningen). Daarnaast biedt de fasering in Haven-Stad ook kansen voor experiment en placemaking (al dan niet in tijdelijke vorm). Ruimte waar nog geen bewoning mogelijk is, kan worden ingezet voor (tijdelijke) ruimtezoekers, zoals groen, sport, cultuur, tijdelijke ontmoetingsvoorzieningen en broedplaatsen.

Om Haven-Stad meteen vanaf het begin compleet te laten functioneren, is het nodig om bij het opzetten van de gebiedsfasering rekening te houden met de gewenste planning en fasering vanuit de maatschappelijke voorzieningen. Het is van belang om deze gewenste volgtijdelijkheid van maatschappelijke voorzieningen voor Haven-Stad verder uit te werken.

Bouw toekomstbestendig: flexibel, duurzaam en adaptief

Om te ontwikkelen in transformatiegebieden is de gemeente afhankelijk van de bereidwilligheid en het tempo van de markt. Sturing op woningbouwprogramma's is lastig en het profiel van toekomstige bewoners laat zich moeilijk voorspellen. Bovendien verandert de behoefte aan voorzieningen in de tijd. De gemeente zet stadsbreed in op de ontwikkeling van toekomstbestendig vastgoed. Daarnaast is flexibiliteit ook noodzakelijk op gebiedsniveau. Zo zal de gemeente soms eerder dan nodig een maatschappelijke voorziening moeten realiseren, omdat zich een kans voordoet. Het is daarom van belang om gebouwen te ontwikkelen die hun waarde behouden doordat ze duurzaam zijn en kunnen worden aangepast aan behoeftes die in de loop van de tijd kunnen veranderen. Zo kunnen maatschappelijke voorzieningen die op de lange termijn bijvoorbeeld bestemd zijn als onderwijsvoorziening eerst tijdelijk worden ingevuld met andere voorzieningen en kan een jongerencentrum in de toekomst ook functioneren als dagbestedingslocatie. Opvangvoorzieningen moeten toekomstbestendig worden ontwikkeld en geschikt (te maken) zijn voor bewoning door meerdere typen (zorg)doelgroepen.

Houd rekening met de bestaande stad: ongedeelde wijk

Rechtvaardig Haven-Stad gaat over gelijke kansen. Het gaat over bereikbaar en toegankelijk zijn voor iedereen, zowel voor de mensen die er wonen of werken, als voor bewoners uit de omliggende gebieden. Het is belangrijk dat Haven-Stad een goede

aansluiting heeft op de bestaande gebieden (letterlijk en figuurlijk). De bestaande wijken in Amsterdam Noord en West moeten profiteren van de komst van de nieuwe wijk en andersom; ze moeten elkaar versterken en niet afsteken. Dit kan ook worden bewerkstelligd door een bewuste programmering en positionering van voorzieningen. Het nieuwe voorzieningenprogramma moet goed aansluiten bij wat er al aan voorzieningen is in de bestaande wijk of waar nog behoefte aan is.

Leidende principes voor de voorzieningenstructuur

Maatschappelijke voorzieningen functioneren beter of slechter al naar gelang hun locatie. Daarbij zijn naast de ruimtelijke kenmerken van een locatie (reuring, ruis, rust), ook de relatie met het woonprogramma en andere maatschappelijke en commerciële voorzieningen in het gebied van belang. Sommige voorzieningen combineren goed en versterken elkaar, terwijl andere juist beter niet bij elkaar in de buurt worden geplaatst. In bijlage 2 staan per voorzieningen de uitgangspunten voor combinatie benoemd.

5.2 Plan- en besluitvormingsproces maatschappelijke voorzieningen

De ontwikkeling van Haven-Stad als geheel vindt plaats over een langdurig tijdsbestek. In beginsel zal het Amsterdamse plan- en besluitvormingsproces (Plaberum) worden gevolgd. Deze is voor bijna alle gebieden nog in het beginstadium, uitgezonderd Sloterdijk Centrum en Sloterdijk I Zuid, waarvoor investeringsbesluiten zijn genomen en waar het voorzieningenprogramma is meegenomen. De vastgestelde 'Ontwikkelstrategie Haven-Stad' (2017) en het 'Integraal Raamwerk Haven-Stad' (2020) geven de ambities en op hoofdlijnen de uitwerkingen van enkele leidende thema's aan.

Gezien de omvang van het gebied is sprake van verschillende projectgebieden en fasering in de planvorming en ontwikkeling. In het Plaberumstramien moet worden geborgd dat het programma aan maatschappelijke voorzieningen goed wordt geformuleerd en goed wordt ingebed in de plannen. Wat dit betekent voor de te nemen processtappen is schematisch weergegeven in het zogenaamde 'Ganzenbord maatschappelijke voorzieningen', zie bijlage 3. Aan het begin van het traject wordt het programma geformuleerd op hoofdlijnen, aan de hand van referentienormen. Met het vaststellen van het principebesluit wordt het indicatieve programma meegenomen.
In de vervolgfase wordt een verfijningsslag van het programma gemaakt. Mede op basis van de relatie met de omgeving, het woningbouwprogramma, beleidsmatige afwegingen en strategische huisvestingsplannen voor de voorzieningen. Dan wordt ook een eerste inpassingsstudie gedaan en wordt de ontwikkelstrategie bepaald. Met het uiteindelijk vaststellen van het investeringsbesluit wordt het voorzieningenprogramma concreet vastgesteld. Daarbij wordt ook inzichtelijk gemaakt welke financiële consequenties de realisatie van het programma tot gevolg heeft en waarvoor, op het moment van realisatie, in de begroting tot dekking moet worden besloten.
In het ganzenbord staat uitvoerig beschreven hoe tot een ruimtelijk programmatische uitwerking van het maatschappelijk programma moet worden gekomen en hoe

dat past bij de besluitvorming van het totale project. Het proces om te komen tot ontwikkeling en realisatie van de maatschappelijke voorzieningen, staat hier beperkt in. In de principes in dit hoofdstuk benoemen we een aantal relevante uitgangspunten waar in het proces rekening mee moet worden gehouden. De ontwikkelvraagstukken bij maatschappelijke voorzieningen zijn soms complex. En juist in een complex transformatieproject als Haven-Stad is dat bij uitstek een vraagstuk waar vroegtijdig en gedegen over moet worden nagedacht en een strategie voor moet worden bepaald. Dit is maatgevend voor het succes van de uiteindelijke realisatie van het maatschappelijk programma, onder de best haalbare condities, tijdig, op de goede plek, et cetera. Hier is op voorhand geen blauwdruk voor te maken. Voor het brede palet aan voorzieningen gelden verschillende ontwikkelprincipes, zoals de beoogde eigendomssituatie, inpassingsuitgangspunten en aanbestedingsopgave. Bovendien verschilt per plangebied de situatie rondom de eigendomspositie, belangen van stakeholders en daarmee de rol van de gemeente in de uitvoering van de transformatie. Daardoor zullen de ontwikkelstrategie van de gemeente en daarmee de in te zetten publiek- en privaatrechtelijke instrumenten elke keer maatwerk zijn. De ontwikkelstrategie voor de voorzieningen moet integraal onderdeel uitmaken van de gebiedsontwikkelstrategie. Dat betekent onder andere dat in een aantal situaties heel vroegtijdig zal moeten worden bepaald hoe de inpassing en de ontwikkeling moet gaan plaatsvinden.

5.3 Handelswijze en kansen in de overgangsperiode

De realiteit van de gebiedsontwikkeling in Haven-Stad is dat deze gaat plaatsvinden vanuit een bestaand en functionerend stedelijk gebied. Het gaat om een langdurige transformatie met een lange overgangsperiode. De realisatie zal een grillig verloop kennen mede door de beperkte grondpositie van de gemeente en afhankelijkheden van derden. Het gebied is minder voorspelbaar en stuurbaar dan de realisatie van uitleggebieden zoals IJburg. In die gebieden waar ontwikkeling op later moment plaatsvindt kunnen in de tussenfase kansen ontstaan voor voorzieningen, hetzij tijdelijk of juist vooruitlopend op de definitieve ontwikkeling. De ontwikkelstrategie voor maatschappelijke voorzieningen moet zich hiertoe verhouden.

Hoe te handelen in deze overgangsperiode?

In de overgangsfase zal de gemeente geconfronteerd worden met partijen die posities (willen) innemen of uitbreiden dan wel afstaan in Haven-Stad. Het feit dat posities wijzigen heeft als gevolg dat de gemeente (en het havenbedrijf) een rol kan gaan spelen in wat gaat gebeuren, omdat medewerking wordt verwacht op gewijzigd gebruik. Dat geeft de gemeente (en het havenbedrijf) positie om vooruit te lopen op toekomstige transformatie en hiermee de komst van maatschappelijke voorzieningen te borgen. Bijvoorbeeld door van te voren procesafspraken te maken over medewerking aan transformatie en toekomstige realisatie van voorzieningen. Ook ontstaan op dit soort plekken of door de wijzigingen die plaatsvinden mogelijk kansen voor tijdelijke vestiging van voorzieningen.

Daarnaast zijn er kansen voor de realisatie van (al dan niet tijdelijke) maatschappelijke voorzieningen op plekken die nu nog leeg zijn of aan de randen van het Haven-Stad gebied liggen. Hier zijn kansen om behoefte aan ruimte voor voorzieningen vanuit de bestaande stad nu al te faciliteren. Hier liggen ook kansen voor placemakers. Voorzieningen waar aan kan worden gedacht zijn broedplaatsen al dan niet in relatie tot vrije ruimte, culturele initiatieven en een buurtontmoetingsplek, ruimte voor sport, groen en recreatie. Dit draagt direct bij aan de transformatie door het vroegtijdig leefbaar maken van het gebied en daarmee aan het gevoel van verbondenheid met Haven-Stad. Ook kan gedacht worden aan inpassing van bijvoorbeeld een (tijdelijke) maatschappelijke opvangvoorziening vooruitlopend op de gebiedsontwikkeling, een school voor voortgezet onderwijs of beroepsonderwijs gelieerd aan de bedrijvigheid in het gebied. Daarbij biedt de overgangsfase ook voor voorzieningen nadrukkelijk kansen voor experiment en flexibele vormen.

Als vervolgstap moet in kaart worden gebracht welke behoefte aan voorzieningen bestaat vanuit de bestaande stad of vanuit een toekomstige behoefte voor Haven-Stad zelf, die in de periode van nu tot 2029 een plek zouden kunnen vinden in Haven-Stad. Daarbij moet duidelijk zijn waar die kansen zich voordoen (beschikbare kavels of op plekken waar verandering in gebruik denkbaar is) en welke strategische plekken voor voorzieningen er zijn. Deze analyse is input voor het integrale toetsingskader voor initiatieven in Haven-Stad.

5.4 Samenwerking fysiek – sociaal

De inpassing en ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen vergt een integrale aanpak die domein of sectoroverstijgend is. Vroegtijdige samenwerking en sturing vanuit de sociale opgaven en fysieke gebiedsontwikkeling op de opgave om de voorzieningen goed in te bedden in het stedelijk weefsel, is maatgevend voor het slagen. De opgave staat nu letterlijk en figuurlijk op de kaart. Daarmee begint het langdurige proces van samenwerking, gezamenlijk onderzoeken en afwegingen maken.
Vanuit de afdeling maatschappelijke voorzieningen wordt inzet geleverd om in alle fasen advies te geven over de maatschappelijke voorzieningen bij de planvorming(sproducten) en besluiten in het kader van het plaberum. Daarnaast wordt inzet geleverd in de programma-organisatie van Haven-Stad waarbij: a) wordt gestuurd op het opstellen van het programma voor maatschappelijke voorzieningen in de overgangsperiode en b) de relatie met de gebiedsontwikkeling wordt gemonitord en wordt gestuurd op de relatie tussen deelplanuitwerking en het totale programma voor Haven-Stad.

5.5 Vertrekpunten en risico's i.r.t. vertaalslag naar ontwikkeling

Vertrekpunten:

- Integraal en in samenhang bepalen van dragende stedenbouwkundige structuren voor de toekomstige ontwikkeling van Haven-Stad;
- De voorzieningenstructuur is een onlosmakelijk onderdeel van integrale stedenbouwkundige visie van Haven Stad;

- De stedenbouwkundige hoofdstructuur (zoals aangegeven in het integraal raamwerk) en de typologie van leefmilieus zijn richtinggevend bij verdere detaillering en uiteindelijke inpassing van het maatschappelijk programma in de deelgebieden;
- Rekening houdend met aan de ene kant drie kernwaarden van de maatschappelijke visie voor Haven-Stad aan de andere kant zes motto's voor Haven-Stad uit het integraal raamwerk Haven-Stad;
- Basisuitgangspunt: integrale benadering en in samenhang met elkaar ontwikkeld, sociaal en fysiek. Zoeken en vinden van aansluiting;
- Samenbrengen en categoriseren van al het (bestaande) beleid op sociaal domein. En nog breder: sectoraal beleid van gemeente met elkaar verbinden en zo te helpen bij het bepalen van een meer integrale koers voor de toekomstige (fysieke) leefomgeving;
- Richtinggevend maar niet vrijblijvend. Duidelijkheid, zekerheid en overzicht biedend;
- Evenwicht zoeken in continuïteit en vernieuwing in het plan;
- Tegelijkertijd moet het voldoende flexibel zijn, om goed in te kunnen spelen op de veranderende samenleving, nieuwe initiatieven en inzichten en burgerinitiatieven. Want Amsterdam is nooit af;
- Participatie: (vergroting) betrokkenheid van burgers en initiatiefnemers.

Risico's

- Conflicterende ruimteclaims en stapeling ambities: sommige opgaven in de gebiedsontwikkeling en de ruimteclaims die daarmee gepaard gaan komen met elkaar op een gegeven moment ook in conflict. Risico op waterbedeffect als voorzieningen niet in het deelplangebied (kunnen) worden ingepast. Belang integrale sturing en afwegingen op groter schaalniveau i.r.t. visie op voorzieningen en samenwerking fysiek-sociaal i.r.t. proces gebiedsontwikkeling;
- Nauwelijks grondpositie gemeente, gemeentelijk belang om in positie te komen;
- Impact van trends en transities op de fysieke leefomgeving verschilt per opgave en is soms voorspelbaar, maar vaak ook niet. Lange termijn perspectief sociaal domein benodigd;
- Transformatiegebied: langdurige processen, lastig timen/sturen, afhankelijkheid markt. Vergt kennis van de markt en continue sturing;
- Bestuurlijk commitment;
- Financiering en subsidiering voorzieningen. Tegelijkertijd samenhangende strategie voor investeringen in de voorzieningenstructuur in wisselwerking met gebiedsontwikkeling;
- Goede aansluiting voorzieningen bij/van omgevingsvisie. Daarbij voldoende ruimte houden voor innovatie en flexibiliteit;
- Goede balans vinden tussen ontwikkelruimte voor bestaande voorzieningen en ruimte geven aan nieuwe initiatieven;
- Goede balans vinden tussen top-down sturing op transities en kansen voor bottom-up initiatieven in latere fase;

6 Vervolgproces: programmasturing maatschappelijke voorzieningen Haven-Stad

Het sociaal domein (team maatschappelijke voorzieningen) maakt deel uit van de programma-organisatie van Haven-Stad om verder vorm en sturing te geven aan het uitvoeringsprogramma Haven-Stad voor het onderdeel maatschappelijke voorzieningen. Daartoe wordt in Q1 van 2021 nader geformuleerd wat de programmasturing aan concrete inspanningen vergt. Op basis van wat dat nu bekend is betreft dat in ieder geval het volgende.

Kansen voor MV

- Onderzoek (voor eind Q1 2021) behoefte aan ruimte voor benodigde en kansrijke voorzieningen die in de overgangsfase (perspectief nu-10 jaar <2030) al ingepast kunnen worden. Daarbij moet dan ook duidelijk zijn waar die kansen zich voordoen.
- Op hoofdlijnen verkennen van kansen op lege ruimte of vanuit nieuwe partijen/ voorgenomen verandering in gebruik: plekken waar beweging in zit. Inventarisatie strategische locaties voor voorzieningen.
- Opstellen uitgangspunten voor integraal toetsingskader tijdelijke overgangssituatie Haven-Stad vanuit bovenstaande analyse over maatschappelijke voorzieningen.
- Vertaling naar grondstrategie en instrumenten (publiek en privaat)

Nader inzicht in planning voorzieningen

- Volgtijdelijkheid en fasering voorzieningen nader in beeld, koppeling aan fasering gebiedsontwikkeling Haven-Stad.

Planproducten Plaberum

- Monintoring en advisering op de uitwerking en inpassing van het maatschappelijk voorzieningenprogramma voor deelgebieden i.r.t. dit programmaplan en het integraal raamwerk.
- Sturing op ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen in gebieden waar de realisatiefase gaat starten of is gestart.

Bijlage 1: Trends en ontwikkelingen binnen maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen

Aan de beleidsterreinen onderwijs, jeugd, zorg, sport en kunst en cultuur is gevraagd welke ontwikkelingen zij in de toekomst zien vanuit hun beleid. Met welke trends rekening moet worden gehouden i.r.t. Haven-Stad en wat de verwachtingen zijn als het gaat om benodigde voorzieningen. Dit heeft de volgende inzichten opgeleverd ten aanzien van de gebouwde voorzieningen en de ruimtelijke inpassing er van:

Onderwijs

- Voldoende buitenspeelruimte en groen (altijd prioriteit)
- Centraal gelegen
- Goed bereikbaar
- Alles-in-één scholen (verschillende varianten, waaronder PO+VO)
- 'Traditionele scholen' en scholen met nieuwe onderwijsconcepten
- Mogelijke trend: Verlengde schooldag. Dit is een schooldag aangevuld met andere (educatieve) activiteiten op gebied van Kunst en Cultuur, Sport, Natuur, Techniek. Activiteiten die nu in buurtkamers plaatsvinden, kunnen ook in schoolgebouw, dit leidt tot intensiever gebruik van schoolgebouwen.
- Met het 0 – 18 jaar concept wordt geëxperimenteerd, *wat vraagt dit van gebouwen / inpassing?*
- Vmbo opleiding Maritieme Techniek? (motie n.a.v. Ontwikkelstrategie uit 2017)
- Vmbo-scholen zoeken vaker de combinatie met het MBO
- Geen verwachting dat gebouwen er heel anders uit zullen zien
- Wel meer flexibilisering en technologisering
- Slimmere clustering (campus-vorming) wordt belangrijker (maakt krimp en groei makkelijker)
- Mogelijk meer dubbelgebruik door PO en VO

Jeugd

- Focus op preventie door de inzet van ouder en kind teams (OKT)
- Voortgaande ambulantisering van de hulp
- Afbouwen van relatief grote verblijfsvoorzieningen voor groepen ten gunste van kleinschalige behandel-woonlocaties
- Versterken van de jeugdhulpketen rondom het speciaal onderwijs; *Wat vraagt dit van gebouwen / inpassing?*
- Versterken van het gebieds- en buurtgericht werken in het jongerenwerk; *Wat vraagt dit van gebouwen / inpassing?*
- Jeugdzorg **dichtbij huis** (lokaal) > daarom behoefte aan kleinschalige opvanglocaties/ gezinshuizen
- Hoge torens, veel schaduw en kille, donkere plekken vormen risicofactor (jeugdcriminaliteit) dus zorg voor veilig en gezond stedelijk milieu + goede mix van **laagbouw en hoogbouw**
- Voor de gezondheid (bewegen) en ontwikkeling is **spelen en groen** voor kinderen van alle leeftijden heel belangrijk.
- Binnen het jeugddomein zijn het vooral de aanbieders zelf die innoveren en nieuwe zorgconcepten ontwikkelen. De gemeente heeft als opdrachtgever een meer faciliterende rol.

Zorg

- Ontmoeting – Flexibiliteit - Kleinschaligheid/menselijke maat
- Maak gebruik van het water (bijvoorbeeld varend gezondheidscentrum)
- Sociale en veilige leefomgeving (ook voor zorgprofessionals die 's nachts werken)
- Maak goede verbindingen met bestaande centrale voorzieningen in de stad (ziekenhuizen, huisartsenposten) > dan geen nieuwe spoedlocatie nodig
- Ziekenhuis is niet nodig
- Trend van thuis wonen en mantelzorg zorgt voor groeiende behoefte aan respijtzorg/time-out voor mantelzorgers (zorghotels, wijkbedden)
- Sobere opvangmogelijkheden /kortdurend wonen om aan acute vragen te voldoen: asielzoekers, economisch daklozen, noodopvang gezinnen is altijd nodig.
- Goede IT-infrastructuur EHealth en domotica maakt langer thuis wonen en minder zorg mogelijk.
- Flexibiliteit en alternatieve aanwendbaarheid van vastgoed.
- Benut plinten voor dagactiviteiten en (sociale) werkplaatsen.
- Benut panden en combineer voorzieningen. Zoals overdag spreekkamers, en in de avond andere activiteiten. Flexwerkplekken voor welzijn- en zorgpartijen.
- Voorzieningen kunnen ook op de eerste of tweede etage met verbindingen tussen gebouwen
- Gebouwen moeten goed bereikbaar zijn voor Mantelzorgers / thuiszorgers.
- Menging en slim combineren van doelgroepen, *wat vraagt dit van gebouwen / inpassing?*
- Bouw toekomstbestendige woningen. Ruime badkamers (rolstoelvriendelijk) waar zorg verleend kan worden en mensen zo lang mogelijk kunnen blijven met zorgbehoeften.
- Bevorder een natuurlijke keten, waarbij domeinen met elkaar in verbinding staan. Denk aan woonhofjes met voorzieningen.
- Menselijke maat - bevorder met de bouw en openbare ruimte de community vorming. Zorg voor ontmoeten en verbinden.
- Behoud altijd de maatschappelijke bestemming van een locatie, er komt altijd een moment dat het weer nodig is voor een voorziening.

Sport en spelen

- Sport in stedelijke omgeving steeds complexer (concurrerende voorzieningen)
- Focus op koppelen van sport aan wijkvoorzieningen en verenigingen
- Ontkoppelen training- + wedstrijdlocaties (in onderzoek)
- Gedeeld gebruik accommodaties
- Avontuur en 'natuurlijk' spelen (natuurspeelplaatsen)
- Meer ruimte voor fantasie en spelen (kans voor link met Kunst in de openbare ruimte)
- Multifunctionele speelelementen

Kunst en Cultuur

Grootstedelijke voorzieningen

- Stedelijke voorzieningen hebben raakvlakken met Programma Broedplaatsen en Programma Vrije Ruimte (concrete plekken voor tijdelijkheid en permanente locaties)
- Vraag je af: wil je voor de stad? Wat voegt een voorziening toe aan de stad / wijk / buurt? Het moet niet alleen een verdienmodel zijn, maar je moet je ook afvragen: wat levert het op aan maatschappelijke waarde?
- Plan niet alles vol en houdt ruimte om later in te vullen
- Uitgangspunt is ecosysteem van Kunst en Cultuur: opleiden - broeden en je dan jezelf kunnen bedruipen. Kijk wat dat oplevert aan creativiteit en maatschappelijk belang.
- Zoek verbinding met het gebied: de Haven. Benut hier kansen voor *Maakplaatsen* waar werk gecreëerd wordt en kan worden geëxposeerd.
- Grootstedelijke Kunst en Cultuur zit niet op 'plekken', maar op 'knooppunten'.
- Het zijn de iconen van de stad
- Belangrijkste randvoorwaarden: bereikbaarheid, spreiding over de stad en versterking van functies in de buurt
- Mogelijke inpassingslocatie ook goed denkbaar in Noordwestelijk deel van Haven-Stad.

Lokale voorzieningen

- Bijvoorbeeld: muziekscholen en bibliotheken
- Slimme combinaties onderzoeken:
- Scholen + muziekonderwijs of beeldende kunst (geluidsdichte klaslokalen)
- Sporthallen + dans en theater
- Leer hierbij van missers die gemaakt zijn bij eerdere Multifunctionele Accommodaties (MFA's) en zorg voor eigenaarschap van het beheer en onderhoud
- Er komt een grote Culturele Trekker naar de versnellingslocatie, een Signature Project opnemen (Femke Box en Maaike Scheringa).

Kunst in de openbare ruimte

- In het stedenbouwkundig plan moet 0.5% van de totale kosten voor openbare ruimte besteed worden aan Kunst in de Openbare Ruimte.
- Advies bij stadscuratorium vragen

Bijlage 2: Ruimtelijke uitgangspunten per voorziening

Aantal Haven-Stad	Voorzieningen (met een * is een bovenwijkse voorziening)	Typering / doelgroep	BVO per eenheid	Cliënten/ gebruikers per eenheid	Beoogde eigendoms-situatie	Beheer en exploitatie	Spreiding	Ligging
47	PO-school Alles-in-één-school (onderwijs, kinderopvang, gymzaal)	Kinderen (0/)2-12	3600 m2 BVO 1700 buitenruimte (incl. fiets parkeren)	400 leerlingen	Schoolbestuur	Schoolbestuur	Alle woningen op loopafstand van de school, bovenwijks spreidingpatroon	Centraal in de buurt, bij groen of sport, loopafstand woningen
11	VO-school*	Kinderen 12+	Ca. 4.500-7.500 m2 Plus X m2 buitenruimte en ruimte voor fietsparkeren Minimale buitenruimte,al dan niet als onderdeel van de openbare ruimte: • Tot 200 leerlingen: 300 m^2. • 200 – 450 leerlingen: 600 m^2 • 450+ leerlingen: 900 m^2 4	Gem. 700 leerlingen	Schoolbestuur of OJZ	Schoolbestuur	Niet aan rand van de stad, eerder richting centrum. Spreiding op schaalniveau Amsterdam	Niet aan de rand van de stad,op een goed bereikbare plek in de wijk/ stad, afhankelijk van de doelgroep, meestal liever niet in het hart van een buurt
9	Sporthal Binnensport*	T.b.v. sportactiviteiten en klokuren VO school	Ca. 3000 m2	2 a 3 zalen	Sport en Bos	Sport en Bos		
Totaal aantal eerste-lijnszorg: 25	Gezondheids-centrum	Clustering van huisartsen, eerstelijnszorg, wijkzorg en apotheek. Wisselende combinatie van behandelkamers, spreek- en wachtruimten, oefenruimten, kantoren en flexibele werkplekken.	1100 m2	6500	Markt / zorgaanbieder	Markt / zorgaanbieder		Centraal in de wijk
	Huisartspraktijk	Voor huisartsenzorg, en overige eerstelijns zorgverleners van wieg tot het graf	150 m2	1800	Markt / zorgaanbieder	Markt / zorgaanbieder	Op afstand van elkaar, ivm dekkingsgraad en loopafstand voor patienten.	Centraal in de buurt

Locatie in bouwblok	Zichtbaarheid	Ontmoeting / buurtfunctie	Bereikbaarheid & Toegankelijkheid	Combinatie-mogelijkheden/risico's	Overig / opmerkingen
Begane grond, bij voorkeur 2 lagen (max 3)	Speelruimte en entree in het zicht van de omgeving (t.b.v. sociale controle), goede verlichting inde buurt van de school	Bij (groene) openbare ruimte en/of sport-voorzieningen, in directe omgeving woningen in ver-schillende markts-egmenten (hiermee creëren we een ont-moetingsplaats die buurtbewoners verbindt), in de nabijheid van andere maatsch voorz. gericht op kinderen/jongeren	Goede en veilige routes van en naar school per fiets en te voet Ruimte voor fietsparkeren en parkeren voor personeel. Eigen toegang tot de school	Combi met buitensport en groen, buurtontmoeting, speeltuin, cultuur Let op richtlijnen mbt milieubeperkingen, zoals fijnstof, geluid en externe veiligheid, afstand tot gevoelige bestemmingen. Inrichting van de omgeving school nodigt uit tot beweging.	Ga uit van 'eerste woningen klaar, school klaar'
	Zorg voor goede verlichting in debuurt van de school, zicht op schoolplein vanuit omgeving	VO scholen worden geplaatst bij (groene) openbare ruimte en/ of sportvoorzieningen, de school ligt bij voorkeur in de nabijheid van andere maatschappelijke voorzieningen die gericht zijn op kinderen/jongeren	goed bereikbaar, per fiets en per openbaar vervoer. Zorg voor een fietsparkeer-voorziening op eigen kavel bij een VO school conform het in maart 2018 vast te stellen fietsparkeerbeleid	Let op richtlijnen mbt milieubeperkingen, zoals fijnstof, geluid en externe veiligheid, afstand tot gevoelige bestemmingen. Inrichting van de omgeving school nodigt uit tot beweging.	Ga uit van 'eerste woningen klaar, school klaar'
					De realisatie van nieuwe sporthallen wordt vaak ge-koppeld a.d. behoefte aan gymfaciliteiten van scholen voor VO (3 gymzalen vormen tezamen één grote sporthal).
In plint, bij voorkeur in/bij woonvoorziening voor ouderen	Duidelijke entree in plint.	Ontmoeting door zorgverleners onderling in grotere spreekruimte.	Goede ov-bereikbaarheid, zorg voor korte loopafstanden. Parkeren en kiss&ride zijn belangrijk. Gereserveerde parkeerplek voor de arts (visite/spoed), mindervalide-parkeerplaats en goede opstelplaats voor de ambulance. Rolstoeltoegankelijk-heid is vereiste Age Friendly openbare ruimte is gewenst	Graag in de buurt van (geclusterde) ouderenwoningen. Bij de 1e zeven items in dit overzicht zitten kansen in wisselende combinaties. Liever niet bij ziekenhuizen/ specialisten in de buurt. Want vermijden verwijzing naar dure zorg. Liever in nabijheid van buurthuizen.Versterken nulde en 1elijnszorg. Dit geldt voor 1 t/m 4 Alles op gebied van zorg en welzijn, inhoudelijk in het bijzonder fysiotherapie, wijkverpleegkundige en maatschappelijk werk, apotheek. Sociaal loket, Ouder- en Kindteam. Consultatie / spreekuur specialist (timesharing). Eerstelijns Verblijf. En respijtzorg.	Aanpasbaarheid/ flexibiliteit in architectuur is van belang gezien het gebruik van veel verschillende partijen lift is noodzakelijk bij meerdere verdiepingen
In plint	Enigszins van belang	Niet van belang	Goede ov-bereikbaarheid, zorg voor korte loopafstanden. Parkeren en kiss&ride zijn belangrijk. Fiets-parkeergelegenheid is belangrijk. Rolstoel-toegankelijkheid is vereist Gereserveerde parkeerplek voor de arts (visite/spoed), mindervalide-parkeerplaats en goede opstelplaats voor de ambulance.	Sommige huisartsen willen een stand alone praktijk. Combinatie met andere eerstelijnspraktijken is goed mogelijk.	

Aantal Haven-Stad	Voorzieningen (met een * is een bovenwijkse voorziening)	Typering / doelgroep	BVO per eenheid	Cliënten/ gebruikers per eenheid	Beoogde eigendoms-situatie	Beheer en exploitatie	Spreiding	Ligging
24	Apotheek	Uitgifte van medicijnen, al dan niet ook bereiding.	150 m2		Markt	Markt		Centraal in de wijk
4	OKT*	Ontmoetingsplek voor de ouder- en kindadviseurs en een laag-drempelige inloop-voorziening voor ouders en jeugdigen, zeker in de leeftijd van 0-4 jaar	650 m2	25 ouder-kindadviseurs 3 a 4 jeugdartsen 3 a 4 jeugdpsych 2 a 3 assistenten				Centraal in de wijk, kan bij winkels of publieks-voorzieningen
8	Sociale Buurtteams	Herkenbare inloopplek in de wijk voor mensen met vragen op het gebied van zorg, opvoeding, activering en ondersteuning. Voor passende hulp en onder-steuning bij hun situatie (icm de bestaans-zekerheden inkomen, wonen, schulden en veiligheid).	230 m2	-	Gemeente	Buurtteam aanbieder	Meerdere per stadsdeel en soms per wijk, verzorgings-gebied van 1 km.	Centraal in de buurt
9	Huis van de Wijk* (basisvoorziening)	Centrum voor ontmoeting, cursussen, activering, samen koken/ eten, informatie en advies, spreekuurruimtes wijkteams, sociaal loket, met goede keuken	300 à 400 m2	-	GV (voorkeur) / corporatie / markt	Welzijns-aanbieder	1 per gebied	Centraal in de wijk, idealiter aan een winkelstraat
22	Buurtkamer (basisvoorziening)	Ontmoetings-ruimte. Bijv. huiskamer met grootkeuken, vergaderlocatie voor actieve bewoners, ontmoeting en activering. Faciliteren van samenzijn, activeren, versterken, talent ontwikkelen, ondersteunen, hulp verlenen	3	-	GV (voorkeur) / corporatie / markt	Welzijns-aanbieder	3 per gebied	Centraal in de buurt, aan een pleintje of plantsoen.
8	Jongerencentrum (basisvoorziening)	Ontmoetings ruimte voor jongeren	300 m2	jongeren tussen de 12 en 23 jaar		Welzijns-aanbieder		Centraal in de wijk, Losstaand gebouw of combinatie met VO school. Aan een groot (sport) plein.

Locatie in bouwblok	Zichtbaarheid	Ontmoeting / buurtfunctie	Bereikbaarheid & Toegankelijkheid	Combinatie-mogelijkheden/risico's	Overig / opmerkingen
In plint	Zichtbaarheid is van belang	Niet van belang	Zorg voor korte loopafstanden. Fietsparkeer-gelegenheid is belangrijk Rolstoeltoegankelijk-heid is vereiste	Met 1 t/m/ 7	
In de plint met backoffice mogelijk op de eerste etage (let op werkplekken)	Zeer belangrijk	Minder belangrijk	Zeer goede ov bereikbaarheid, voldoende ruimte voor parkeren fietsen en auto's, toegankelijk voor mensen met beperking,		
Situationeel bekijken, afhankelijk van de mogelijkheden van het pand en de combinatie van gebruikers.	Goed herkenbaar van buiten. Situationeel bekijken, afhankelijk van de mogelijkheden van het pand en de combinatie van gebruikers.	Situationeel bekijken, afhankelijk van de mogelijkheden van het pand, de combinatie van gebruikers en overige voorzieningen in de buurt.	Goede ov-bereikbaarheid, zorg voor korte loopafstanden. Fietsparkeer-gelegenheid is belangrijk. Goed zichtbaar, vindbaar, uitnodigend en (fysiek) toegankelijk.	Nabij of in: - Huizen van de wijk / ontmoetingsplekken - Gezondheidscentra - Stadsloket (Stadsdeelkantoor) - Dien.stencentra - Verzorg / verpleeghuizen - OKT - Corporatie(woning)	Medewerkers niet alleen aanwezig zijn op een eigen buurtteamlocatie maar juist ook in de buurt op satellietlocaties. Hier is in de huisvestingsberekeningen middels een flex norm ook rekening mee gehouden (80% aanwezig op werkplek, 20% elders)
In plint met een etage	Zichtbaarheid is belangrijk. Geef het gebouw architectonische 'smoel'	Heel belangrijk	Goede ov-bereikbaarheid, er moet minimaal 1 invalideparkeerplaats zijn, Fietsparkeer-gelegenheid is belangrijk, Rolstoel-toegankelijkheid is vereiste, Age Friendly openbare ruimte is gewenst	Combi met meedoenlocatie (dagbesteding), gezondheidscentrum, met werklocatie voor wijkteams, horeca. Algemeen: Koppel voorzieningen voor de doelgroep jongeren niet met volwassenen of alleen met een duidelijk eigen ingang.	Aanpasbaarheid/flexibiliteit in architectuur is van belang gezien het gebruik van veel verschillende partijen, Senioren vriendelijk programma van eisen, zoals een scootmobieloplaadpunt en drempelloos, uitstraling welkom en veilig (open entree), veel daglicht
In plint	goed zichtbaar van buitenaf	Zeer belangrijk	Alle locaties moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Zij moeten minimaal voldoen aan de criteria van het Handboek voor Toegankelijkheid en bij voorkeur ook voldoen aan de criteria van het Internationaal Toegankelijkheids Symbool. Age Friendly openbare ruimte Fietsparkeer-gelegenheid is belangrijk	Niet combineren, moet eigen zijn van en voor bewoners. Van belang is de openheid van de entree	Buitenactiviteiten moeten kunnen --> terras, uitstraling welkom en veilig
Losstaand gebouw	Heel belangrijk, er moet een eigen identiteit zijn.	Belangrijk	Gemiddelde ov-bereikbaarheid voldoende ruimte voor fietsparkeren en scooters toegankelijk voor mensen met een beperking.	Mogelijke koppeling met VO, mits eigen ingang en identiteit. Niet koppelen met voorzieningen voor 12- of volwassenen / ouderen Koppeling met studentenhuisvesting kan verder onderzocht worden.	Uitstraling: Transparant gebouw, toegankelijke uitstraling, flexibiliteit / multifunctionaliteit wenselijk om veranderd gebruik mogelijk te maken Sportzaal moet min. 5 meter hoog zijn, en toegankelijk voor derden via eigen ingang.

Aantal Haven-Stad	Voorzieningen (met een * is een bovenwijkse voorziening)	Typering / doelgroep	BVO per eenheid	Cliënten/ gebruikers per eenheid	Beoogde eigendoms-situatie	Beheer en exploitatie	Spreiding	Ligging
	Speeltuingebouw (basisvoorziening)	Een gebouw aan een plein van waaruit activiteiten georganiseerd worden, sport en spelmateriaal geleend / ver-huurd, door ouders een kop koffie gedronken en een ont-moetingsplek voor de wijk is	120 m2					Centraal in de wijk aan een groot sport / speelplein
7	Opvanglocaties * Maatschappelijke Opvang: - 24 uurs opvang - Gezinsopvang - Winterkoude-opvang - Passanten-pension - opvang zwerf-jongeren en beschermd wonen	Woonunits met kantoren en gemeen-schappelijke ruimte voor mensen met en zonder zorgindicatie die tijdelijk of langdurig huisvesting nodig hebben	700 - 1500 m2 en buiten terrein	24 - 75	Zorgaanbieder / gemeente?	Zorgaanbieder, inkoop gemeente		Per situatie beoordelen
Dag-beste-ding/ meewerk: 11	Dagbestedings-locaties*: Inlooplocaties Meewerklocatie Meedoenlocatie	open ont-moetingsruimte, Atelier- en, activiteiten-ruimte, maatsch betrokken ondernemen, rustige huiskamer voor mensen met (lichte) verstandelijke beperking en/ of psychiatrische problematiek of dementie	70 à 1000 m2	Verschillend: <10 en 50 deel-nemers	Corporatie / Markt / Zorgaanbieder	Zorgaanbieder, inkoop gemeente	De spreiding van meedoen en inloop fijnmaziger en wijkgerichter is dan meewerken. Meewerken is echt bovenwijks	Afhankelijk van type dagbesteding
2	Palliatieve zorg*	Hospice voor terminale patiënten	350 m2	4 – 6	Zorgaanbieder / markt	Zorgaanbieder	1 per 100.000 inwoners	Hoeft niet centraal
10	Verpleeghuis	Individuele zorg-woningen voor vaak kwetsbarre ouderen die in-tensieve zorg nodig hebben in de laatste fase van hun leven. Units met kamer-gebonden sanitair, kantoorruimte, gemeen-schappelijke ruimte, algemeen restaurant	"8000 m2 gemiddeld (variatie 4000-20000)"	"100 personen gemiddeld (variatie 50-250 pers)"	Zorgaanbieder / markt	Zorgaanbieder		In en om de locatie moet voldoende reuring zijn, locaties moeten onderdeel zijn van de wijk.
1 (a 2)	Grootstedelijke culturele voorziening*		14.530 m2					

Locatie in bouwblok	Zichtbaarheid	Ontmoeting / buurtfunctie	Bereikbaarheid & Toegankelijkheid	Combinatie-mogelijkheden/risico's	Overig / opmerkingen
Losstaand gebouw	Belangrijk	Belangrijk	Goede bereikbaarheid OV Toegankelijk voor mensen met een beperking en kinderwagens	Te combineren met kinderdagverblijven / voor-vroegschoolse educatie, moestuinen, rainproof, sportplekken	
	Niet van belang	Niet van belang	Goede / gemiddelde OV-bereikbaarheid. Autobereikbaarheid / parkeren minder van belang.	Afhankelijk van het type opvanglocatie BW niet dicht bij andere opvanglocatie.	Afhankelijk van het type opvanglocatie Voor de Themastudie Zorg zie: https://intranet.amsterdam.nl/ojzd/maatschappelijke-voorzieningen/soorten/
In plint	goed zichtbaar van buitenaf	Afhankelijk van doelgroep	Goede OV-bereikbaarheid, Kiss&ride-gelegenheid is van belang, Rolstoel-toegankelijkheid is vereiste, Age Friendly openbare ruimte is gewenst	Combinatie met welzijn, afhankelijk van de inhoudelijke invulling.	Rustige, overzichtelijke openbare ruimte,
Boven de plint	Niet belangrijk	Niet van belang	OV-bereikbaarheid en parkeergelegenheid zijn van belang.	Overige intramurale voorzieningen	Gelijkvloers, bij voorkeur in rustige. groene, liefst parkachtige omgeving
Apart woonblok 20 tot 40 woningen per verdieping Bij 100 won, 5 woonlagen	Locaties moeten een gastvrije,, huiselijke uitstraling hebben.	Situationeel bekijken, afhankelijk van de mogelijkheden van het pand, de combinatie van gebruikers en overige voorzieningen in de buurt.	Gemiddelde OV-bereikbaarheid. Parkeerplaatsen nodig voor medewerkers van de nachtdienst. Parkeerbehoefte familiebezoek	Combi met tijdelijke bedden v Voor Revalidatie, Herstel na Ziekenhuisopname. Respijtzorg Buurtkamer Dagbesteding, Werklocatie buurtteam Huisartsenpraktijk	Toegang tot buitenruimte bij voorkeur gekoppeld aan gemeenschappelijke woonkamer
	Goed zichtbaar, signature project		OV bereikbaarheid heel belangrijk, bij knooppunt. Afhankelijk vd functie ook parkeren.		

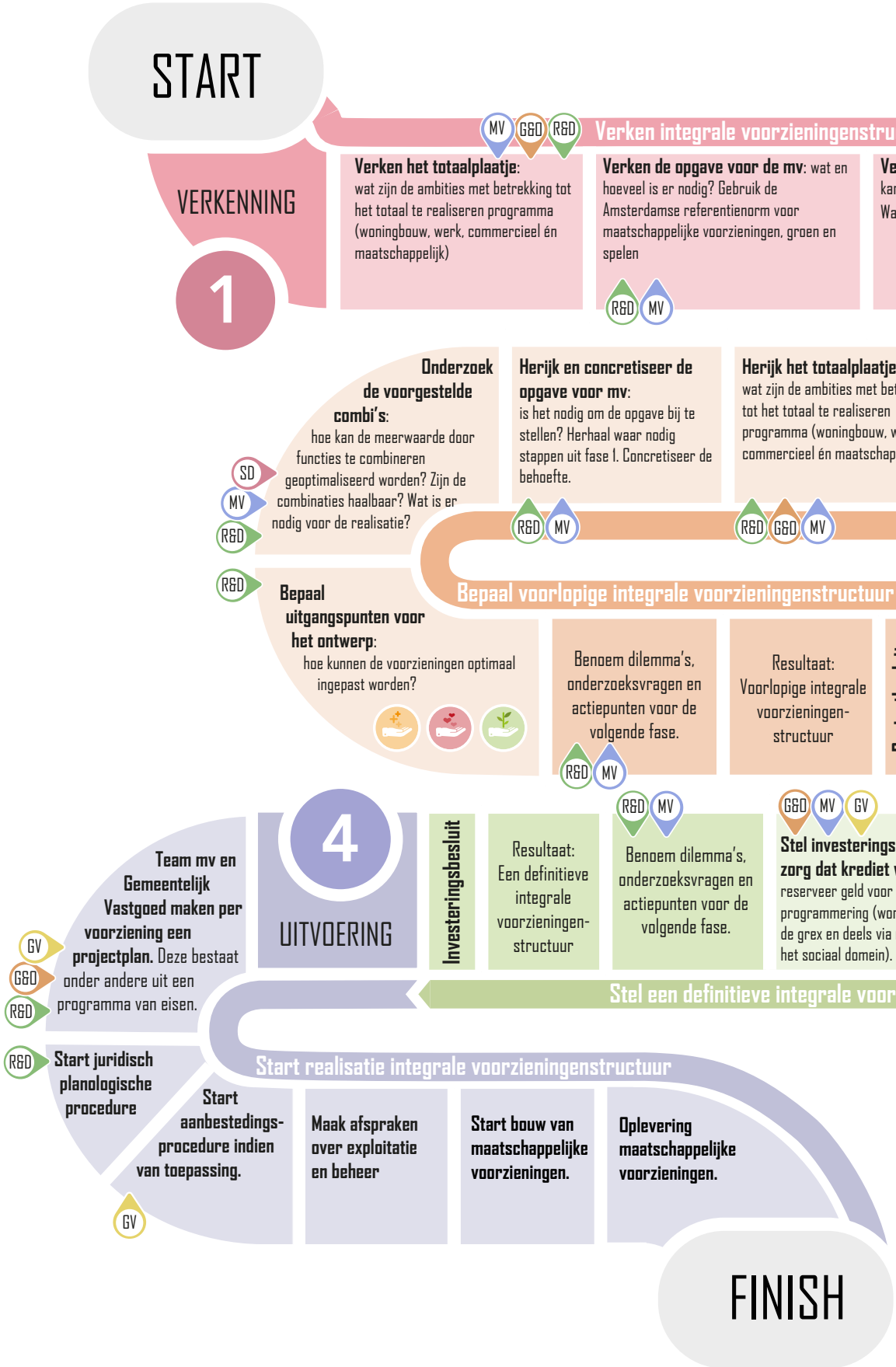
Aantal Haven-Stad	Voorzieningen (met een * is een bovenwijkse voorziening)	Typering / doelgroep	BVO per eenheid	Cliënten/ gebruikers per eenheid	Beoogde eigendoms-situatie	Beheer en exploitatie	Spreiding	Ligging
	Culturele wijkvoorziening	Gericht op cultu-rele activiteiten voor participatie, educatie en talentont-wikkeling en/ of gericht op de productie en presentatie van kunst en cultuur.	Totaalmetrage 17.373 m2, niet nader geduid		Gemeente of markt		Netwerk van grotere voorzieningen centraal en kleinere voorzieningen in de wijk.	Afhankelijk van type voorziening. Grootschaligere voorz kunnen solitair of bij commerciele voorz
2 of 3	Bibliotheek							
	Broedplaatsen							
	Vrije ruimte / tijdelijke initiatieven							
334.700 m2	Sport: veldoppervlakte buitensport*	Ruimte voor sport waar ook georganiseerde buitensport op gezette tijden programma aanbiedt	Substantieel metrage per locatie		Openbaar, enkele voorziening privaat	Sport en Bos, enkele locatie private exploitant		
	Sport in de openbare ruimte	Sport, sportieve recreatie en bewegen	69.490 m2	Buurtbewoners				
1.057.840 m2 en 425.440 m2	Groen: groen in de openbare ruimte en ecosysteemgroen		Groen id openbare ruimte: 1.057.840 m2 en ecosysteem-groen: 425.440 m2	Bewoners, bezoekers				

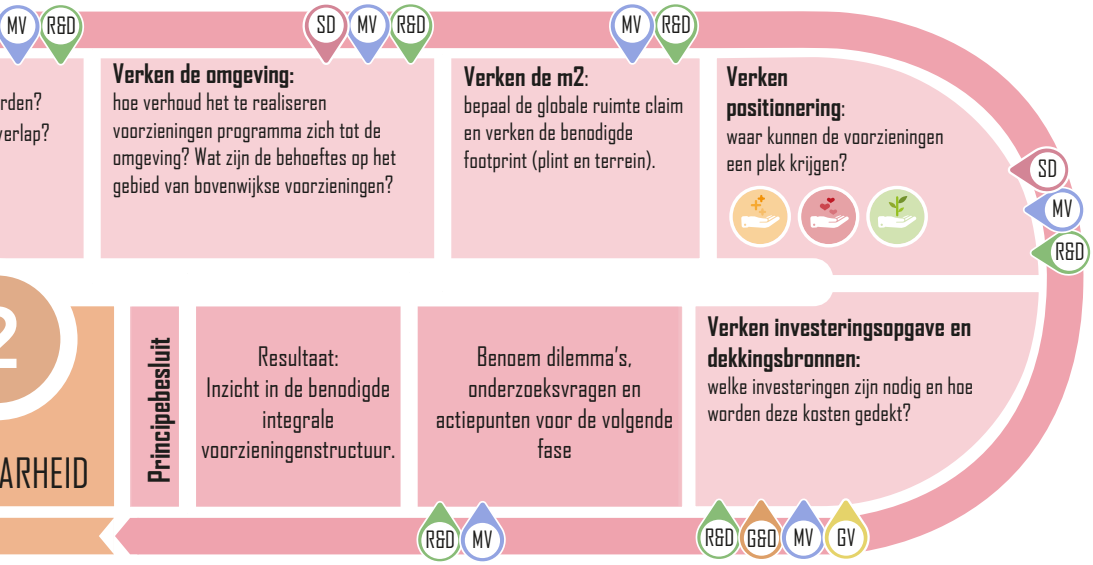

Locatie in bouwblok	Zichtbaarheid	Ontmoeting / buurtfunctie	Bereikbaarheid & Toegankelijkheid	Combinatie-mogelijkheden/risico's	Overig / opmerkingen
				Combi met Huis van de Wijk, buurtkamer, broedplaatsen, bibliotheek.	
					Voor de inpassing van georganiseerde sport zie de 'Verkenning Veldsport 2020'.

Bijlage 3: Processtappen ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen

Legenda:

Partijen betrokken bij het nemen van deze stap:

- SD — Stadsdeel
- G&D — Grond & Ontwikkeling
- R&D — Ruimte & Duurzaamheid
- MV — Team Maatschappelijke Voorzieningen
- GV — Gemeentelijk Vastgoed

Gebruik bij deze stap de volgende principes:

- Gebruikswaarde
- Belevingswaarde
- Toekomstwaarde

LAS21013